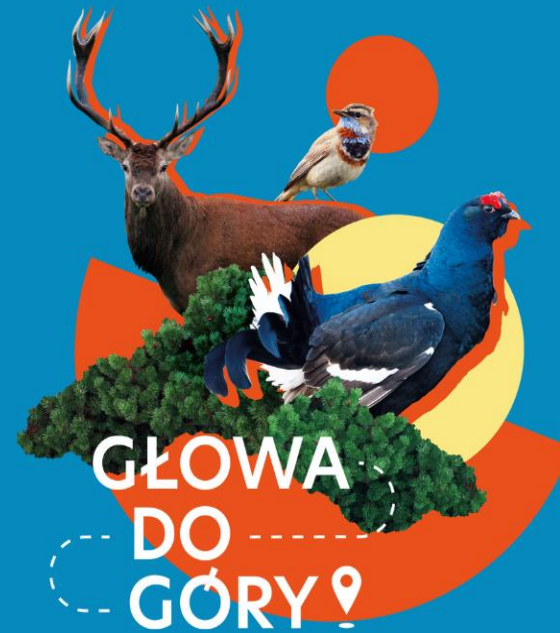

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Rola korytarzy ekologicznych w ochronie przyrody

Krzysztof Schmidt
Instytut Biologii Ssaków PAN,
Białowieża

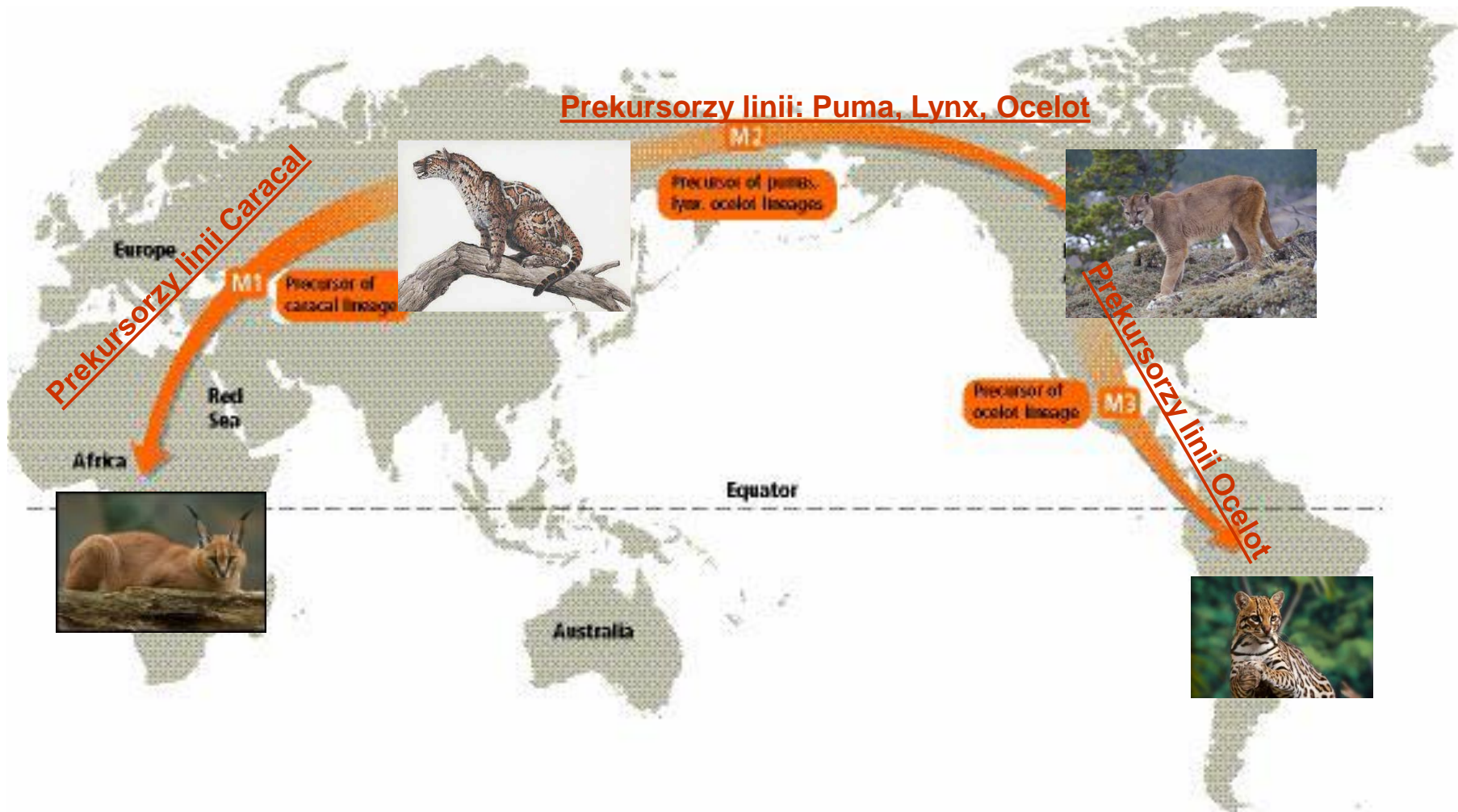
*Poprawa stanu łączności ekologicznej jako kluczowe
wyzwanie dla ochrony przyrody w parkach
narodowych
Jelenia Góra, 6-8 marca 2024*

Życie = ruch

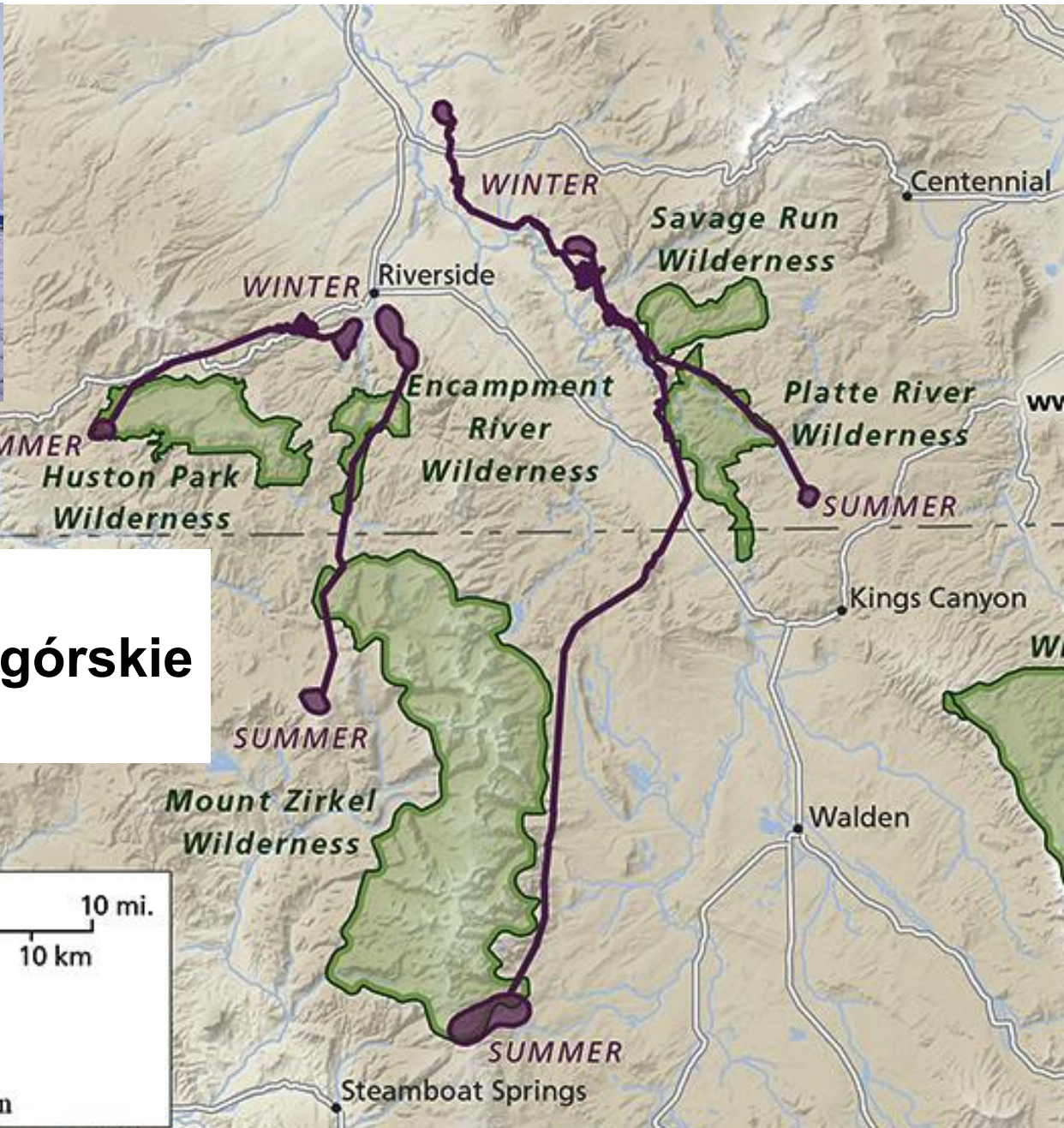

Międzykontynentalne wędrówki zwierząt a powstawanie gatunków

Prekursorzy linii: Puma, Lynx, Ocelot

Migracje sezonowe jeleni w Ameryce Północnej

Migracje „pionowe”:
Lato – tereny wysokogórskie
Zima - doliny

— Mule deer migrations

N

0 10 mi.

0 10 km

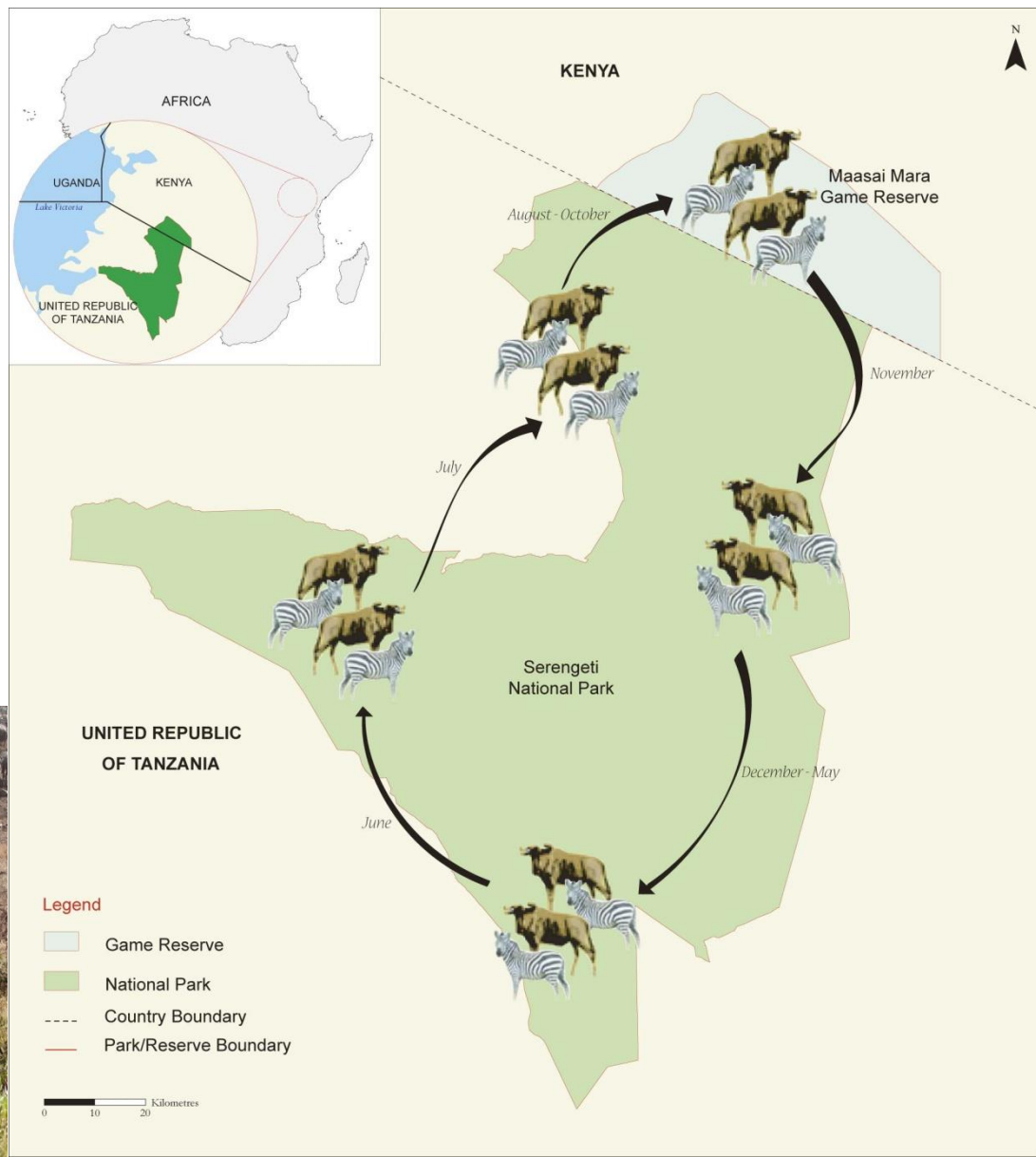
Data: M. Kauffman and W. Schultz
© 2014 *Atlas of Wildlife Migration: Wyoming's Ungulates* (in production)
Cartography by InfoGraphics Lab,
Department of Geography, University of Oregon

Migracje sezonowe dużych ssaków kopytnych we wschodniej Afryce

Migracje „poziome”:

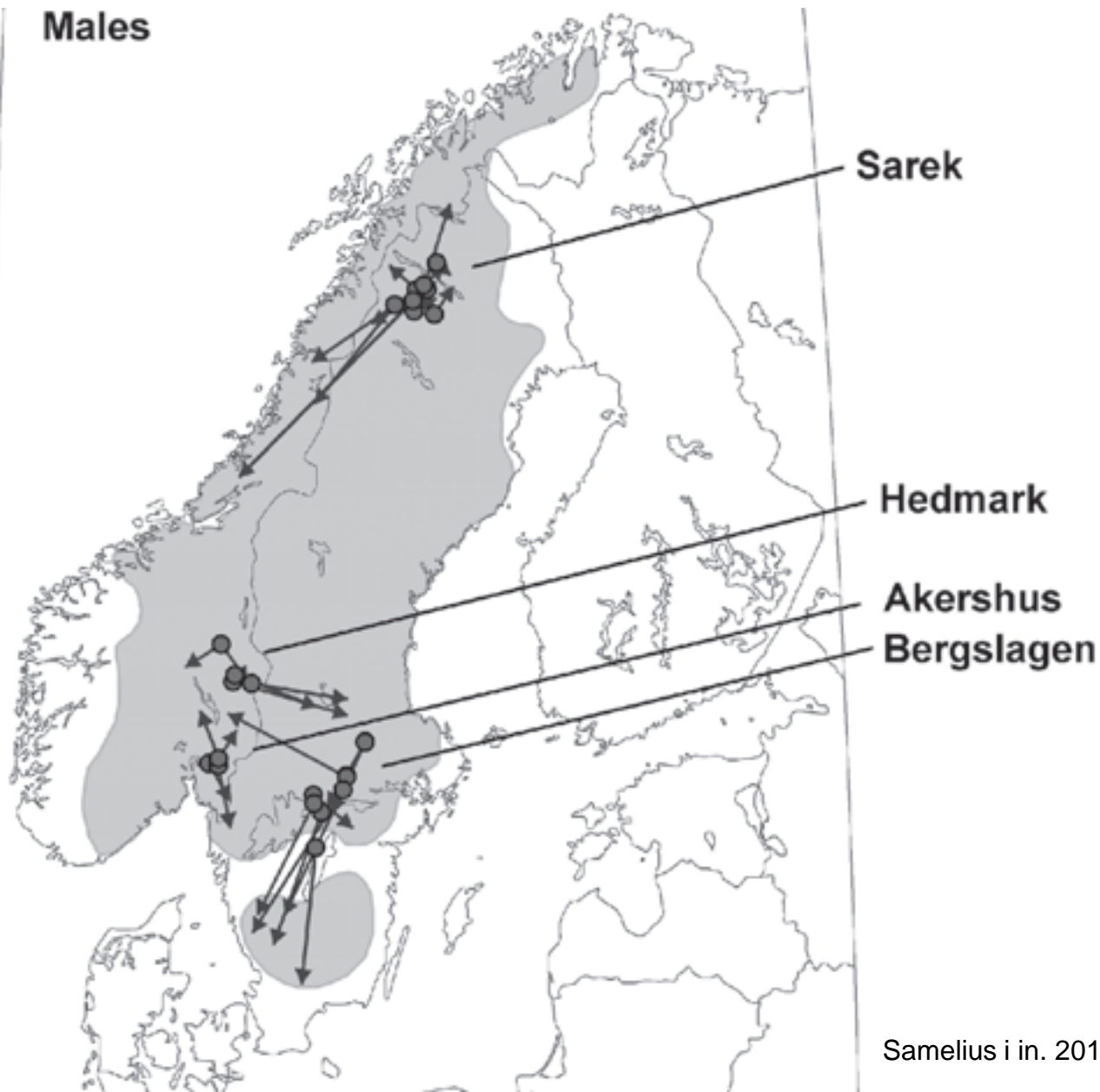
Pora sucha – pora deszczowa

Zmiany dostępności pokarmu i wody

Dyspersja rysi w Skandynawii

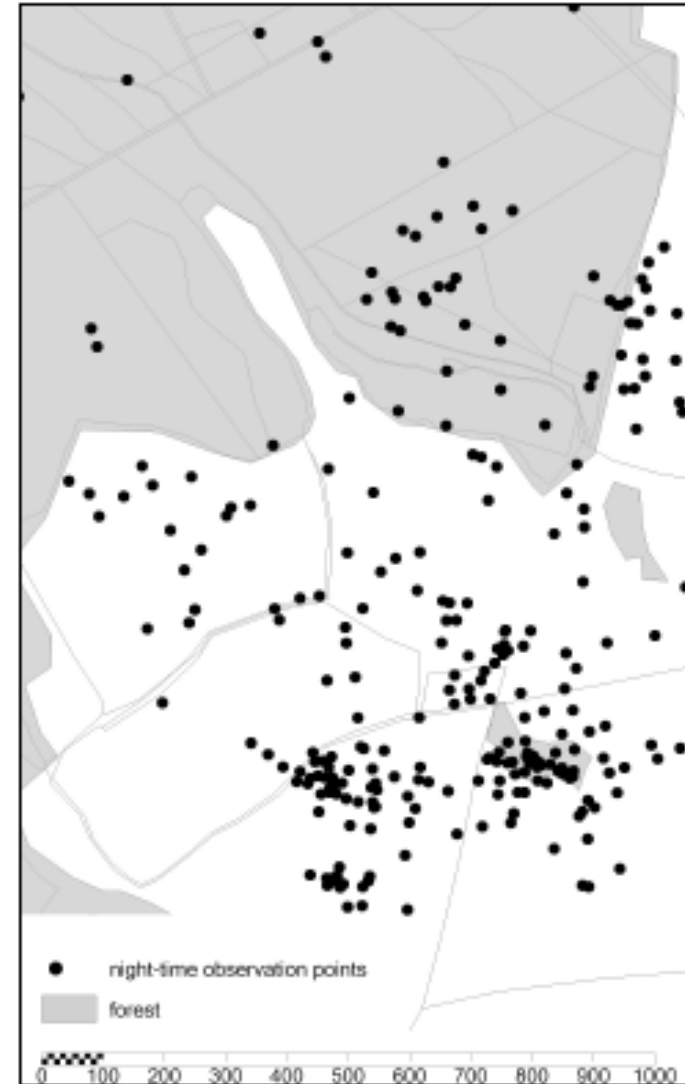
Males

Przemieszczanie się jeleni w ciągu doby w regionie Sopron na Węgrzech

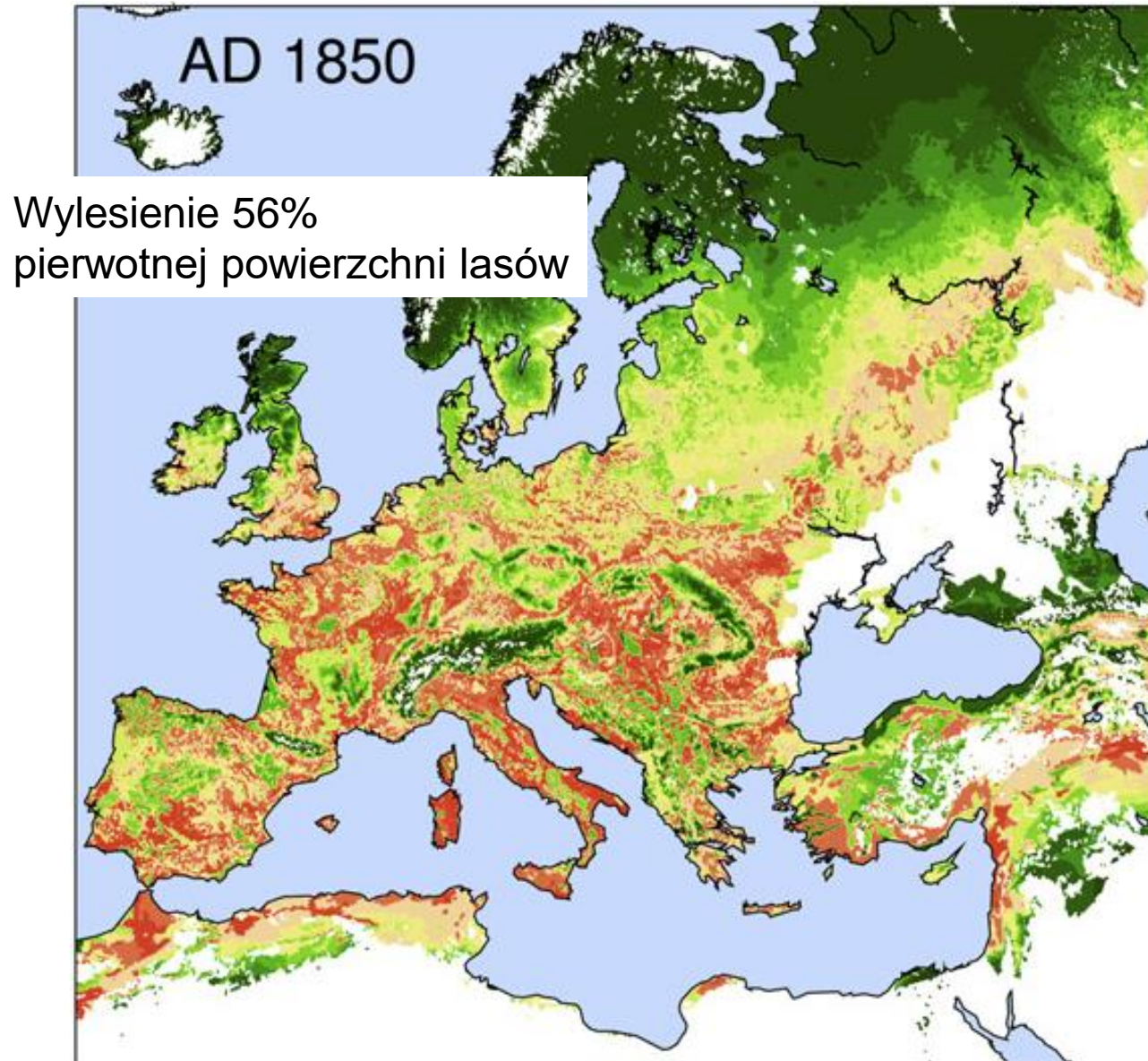
Dzień

Noc

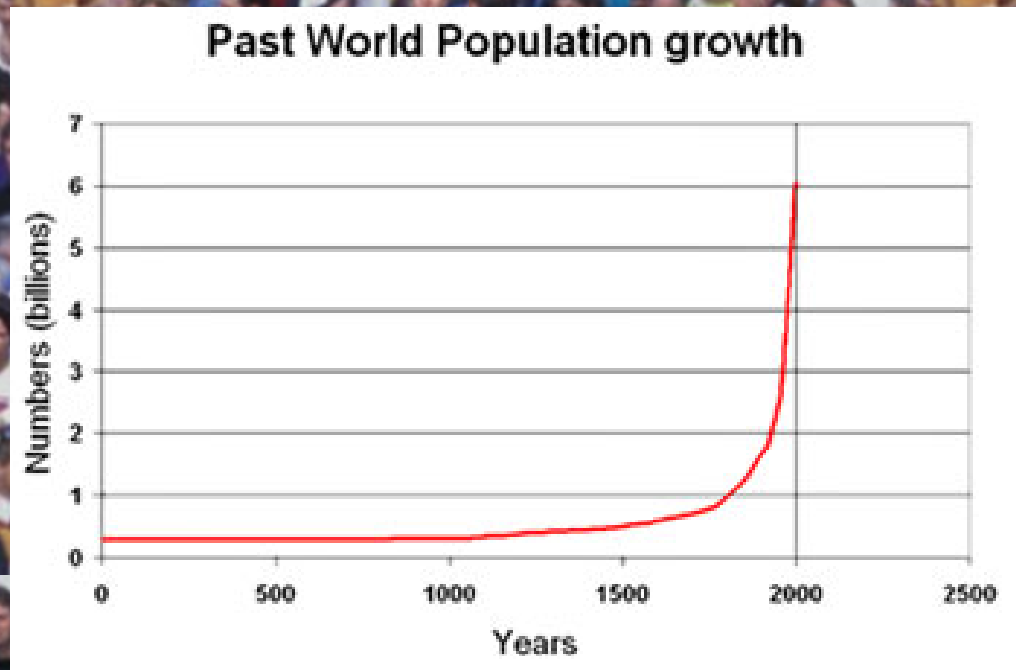

Pierwotny zasięg lasów w Europie

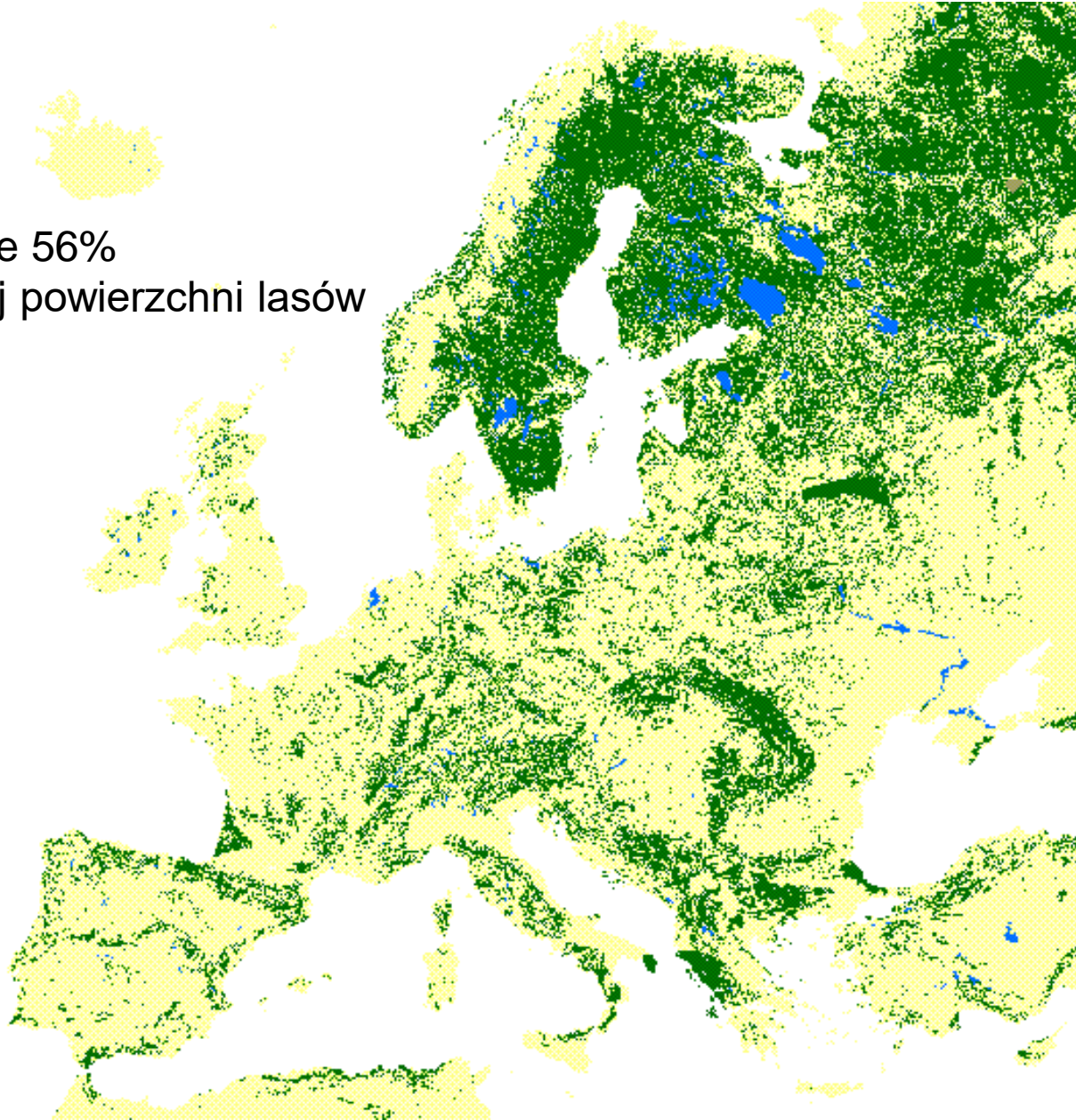

Wzrost tempa rozwoju populacji ludzkiej

Fragmentacja środowisk leśnych w Europie

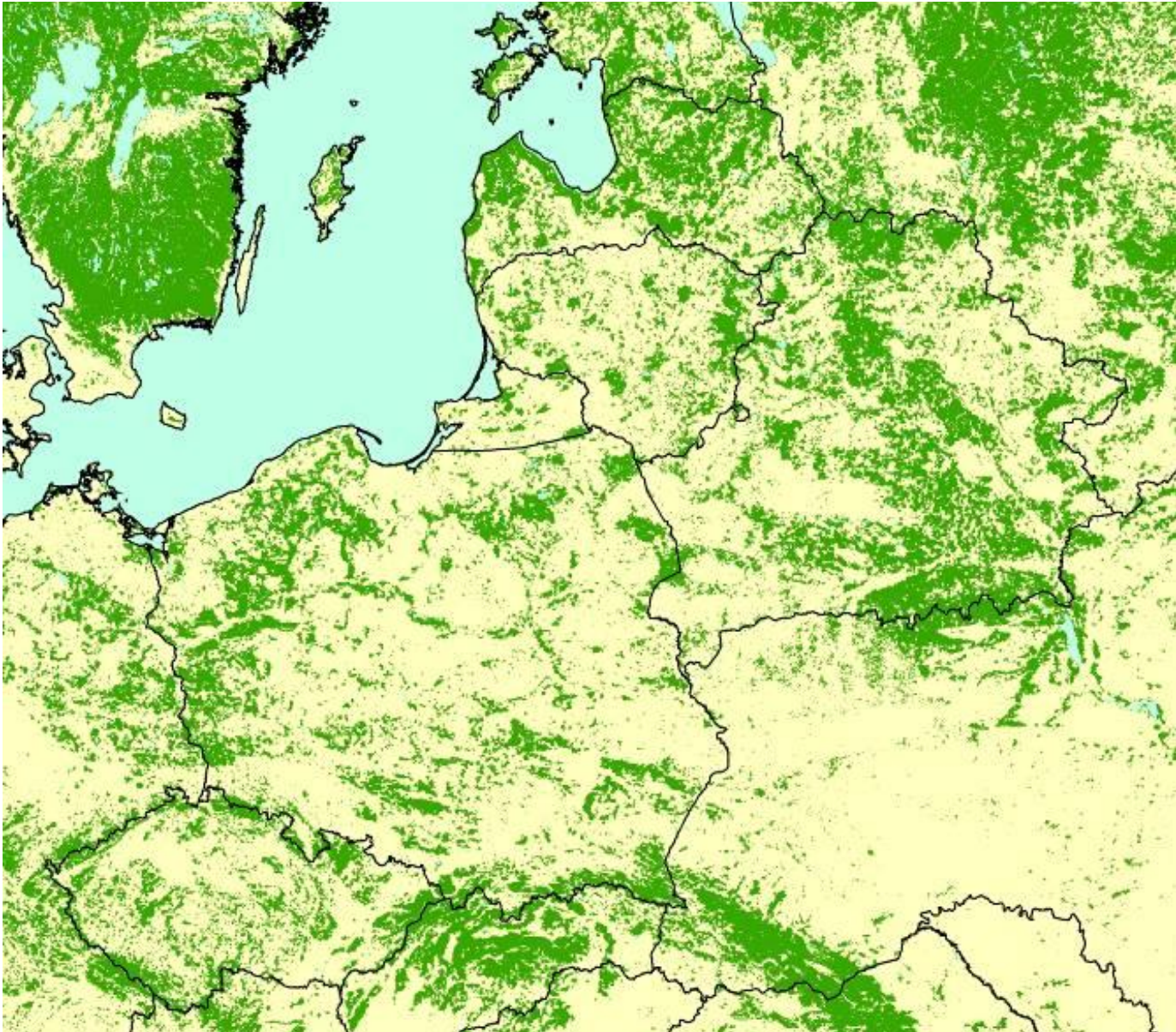
Wylesienie 56%
pierwotnej powierzchni lasów

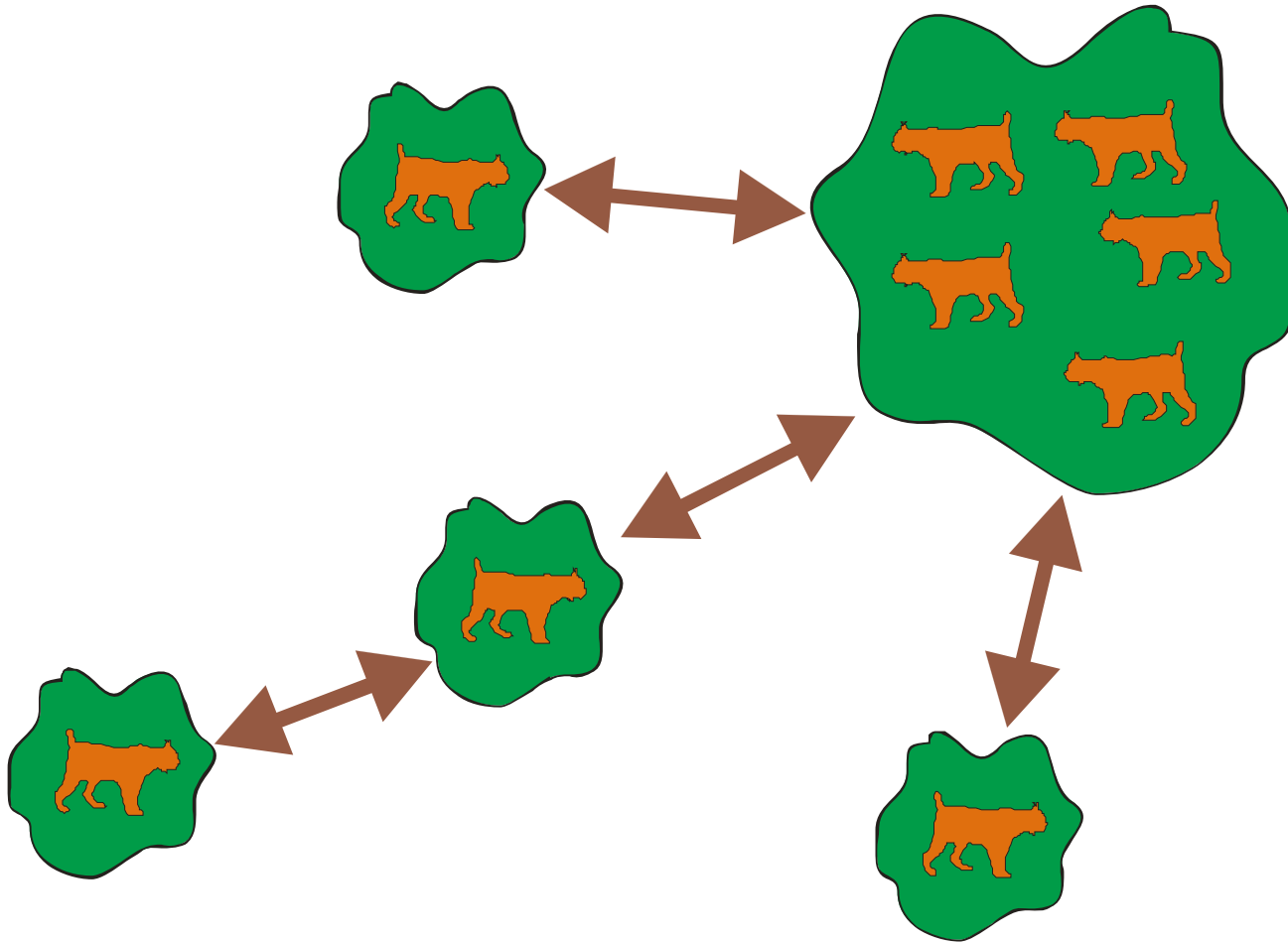
Wtórna fragmentacja środowiska w Europie - sieć dróg

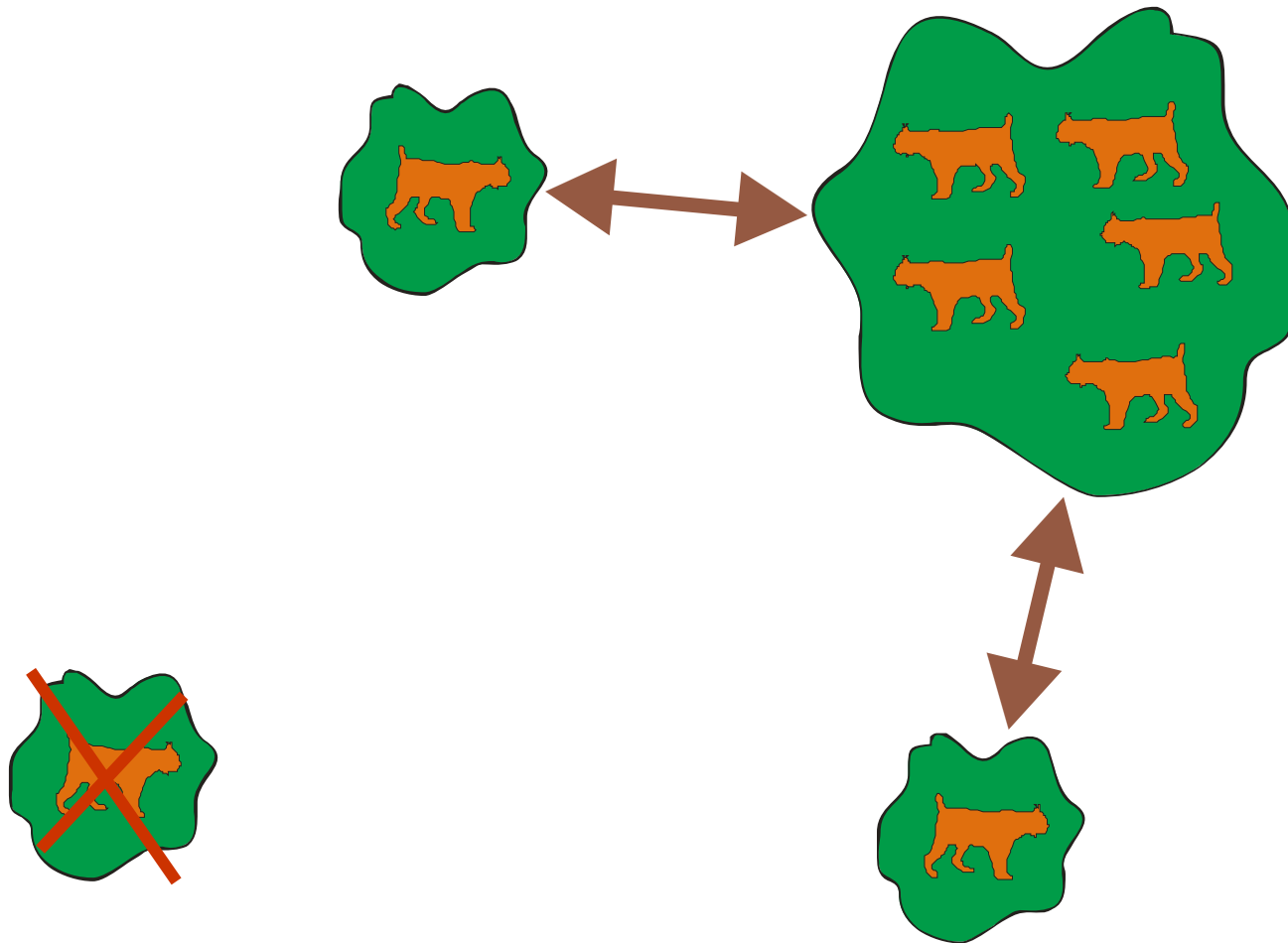
Fragmentacja środowiska leśnego środkowej Europy

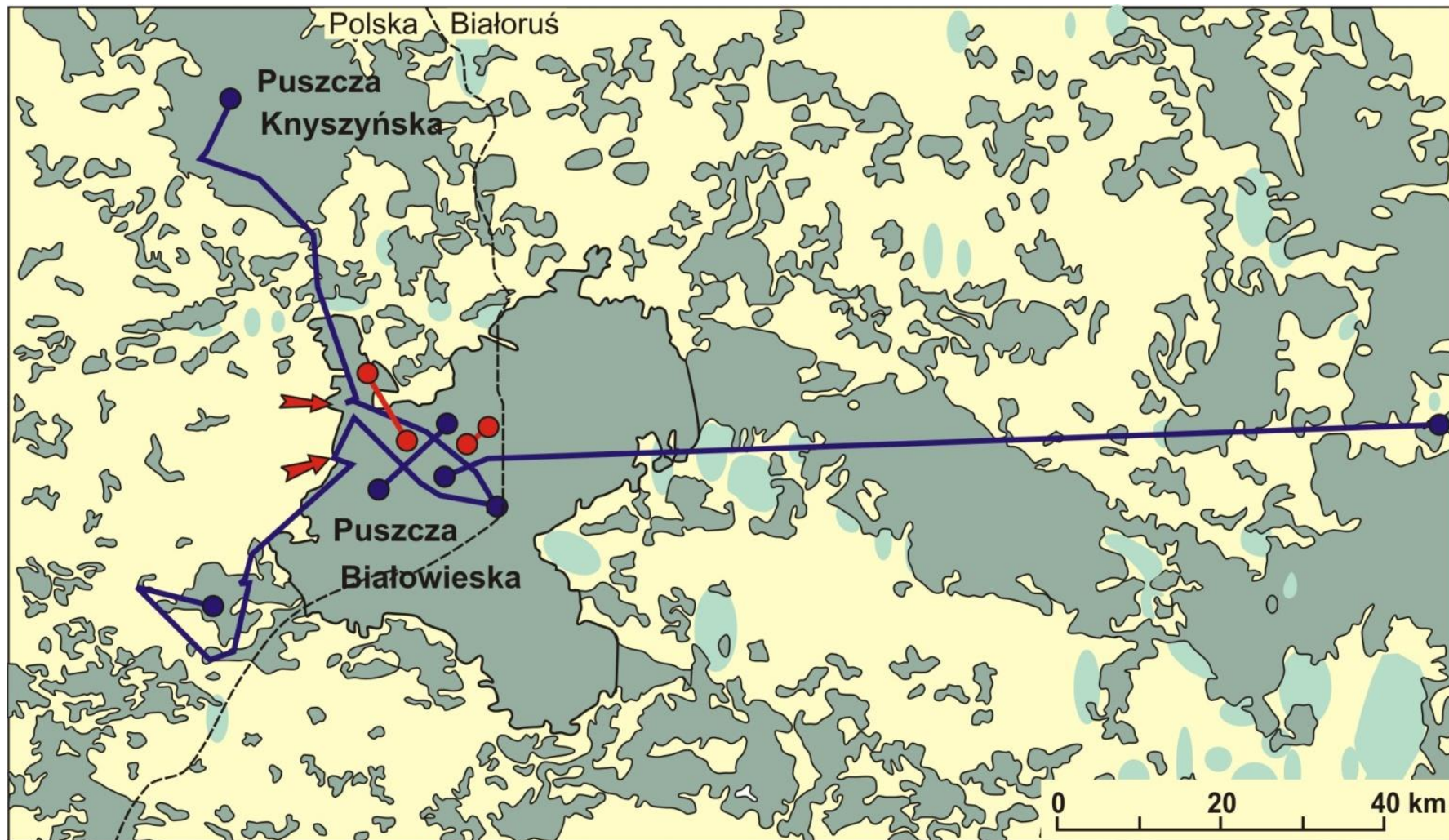
Metapopulacja

Metapopulacja

Drogi dyspersji rysi z Puszczy Białowieskiej

Trasy dyspersji:

●—● Samców

●—● Samic

■ Lasy

■ Bagna

■ Pola i osiedla

---- Granica państwa

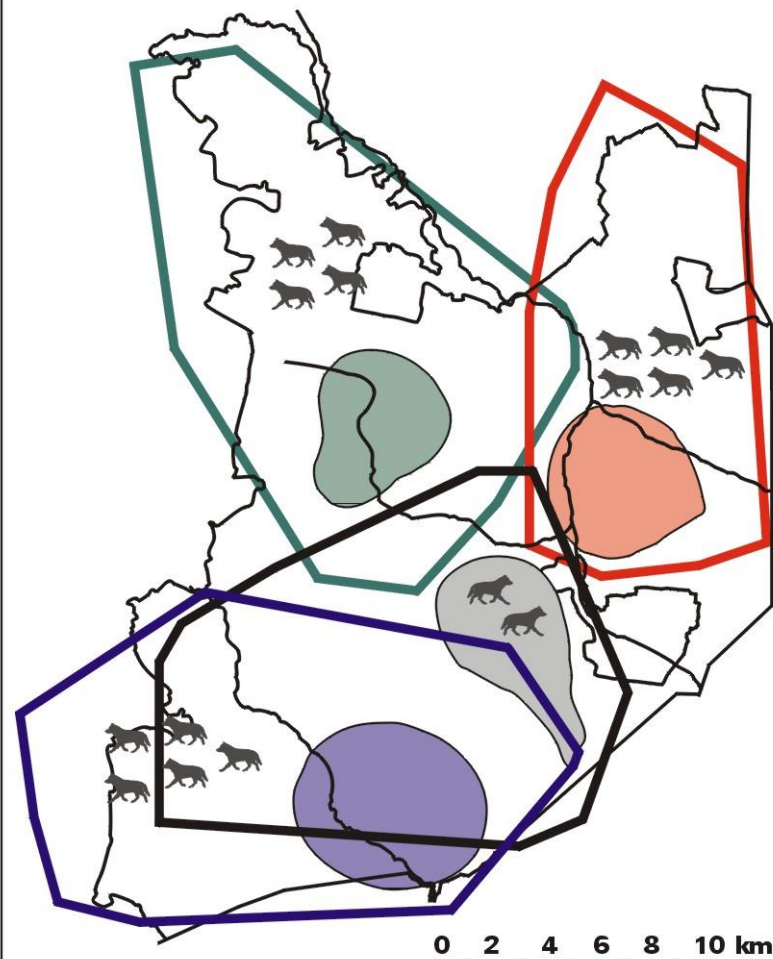
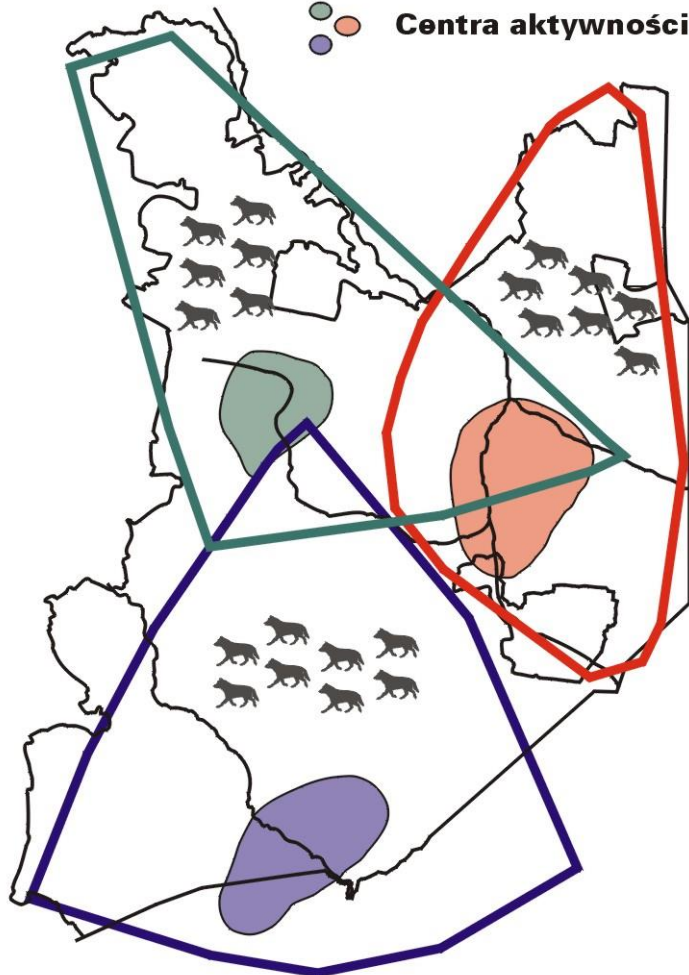
Użytkowanie przestrzeni przez populację dużych drapieżników – wilki w Puszczy Białowieskiej

październik 1997 - styczeń 1998

lut-y-kwiecień 1998

 Areeły watah
   Centra aktywności

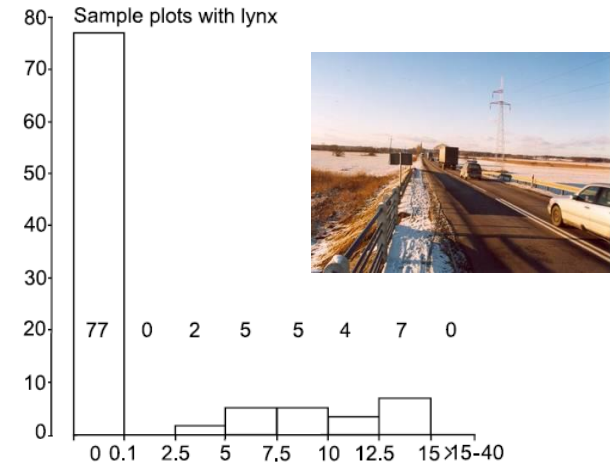
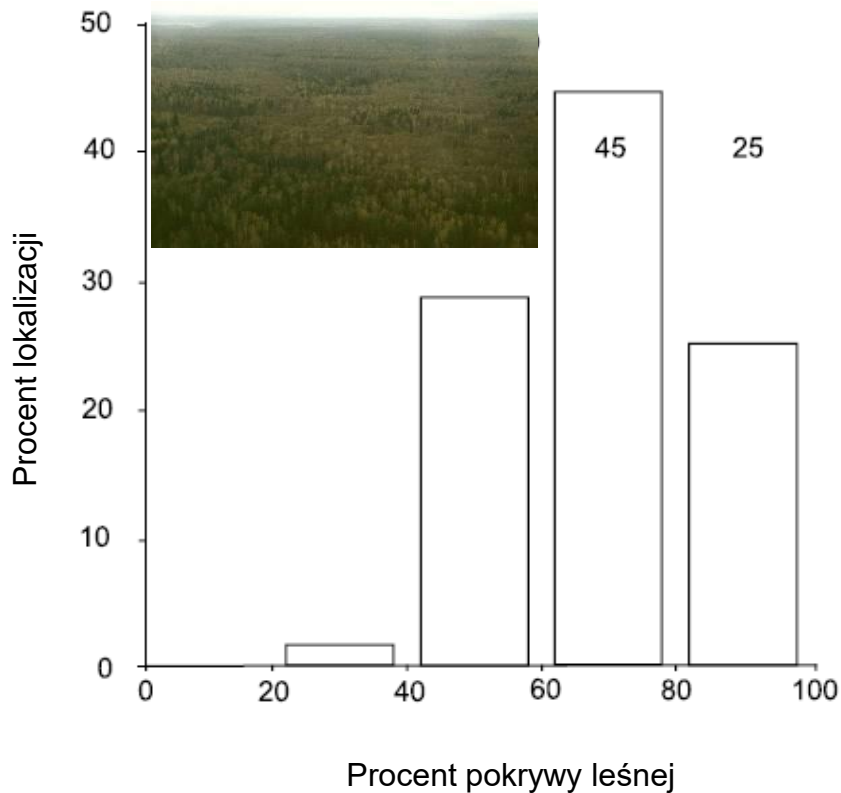
Jędrzejewski et al. 2002

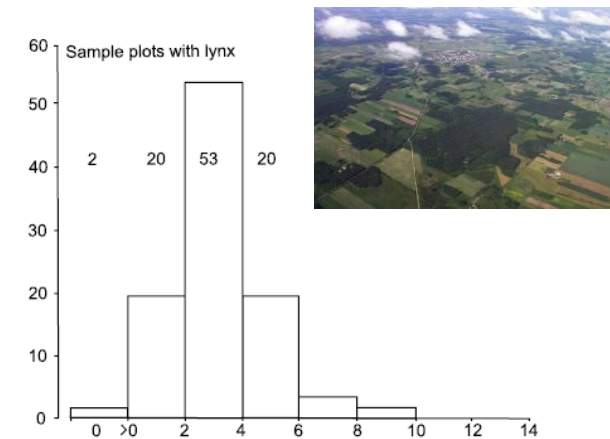

Wpływ czynników środowiskowych na występowanie rysia w Polsce

Ryś występuje na obszarach o pokrywie leśnej >40%

77% obszarów zasiedlonych przez rysie nie zawiera żadnej głównej drogi

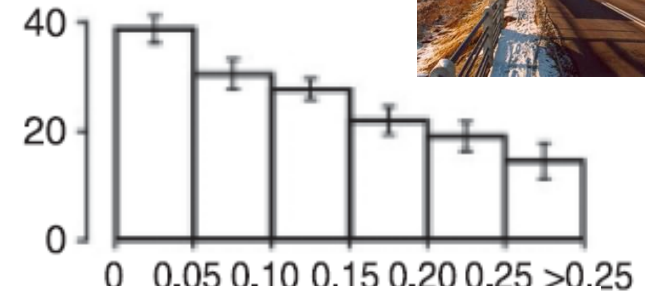
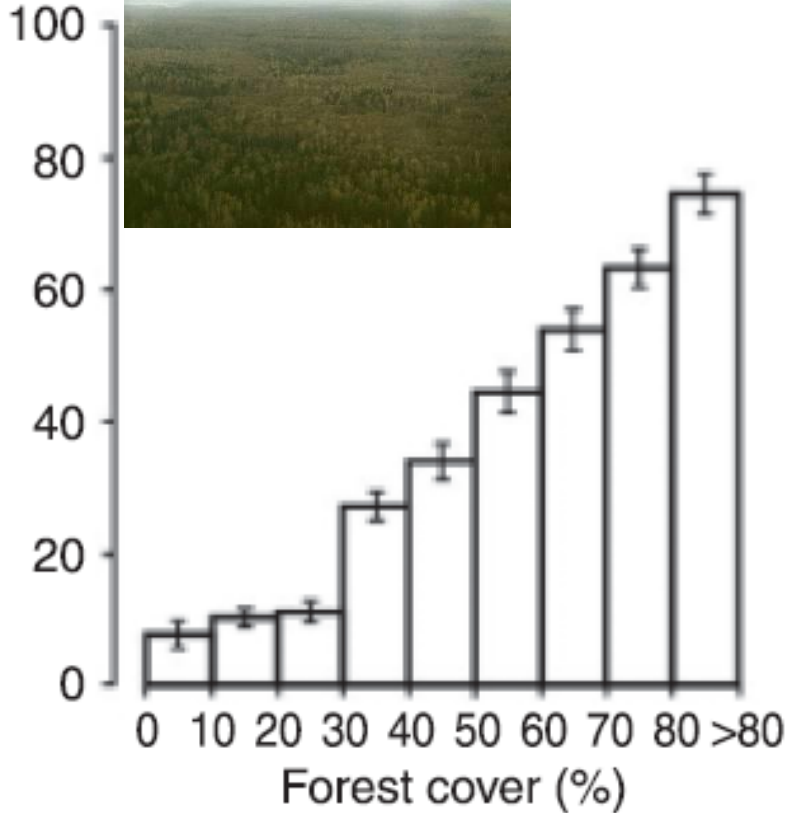
75% obszarów zasiedlonych przez rysie zawiera < 4 osiedla

Wpływ czynników środowiskowych na występowanie wilka w Polsce

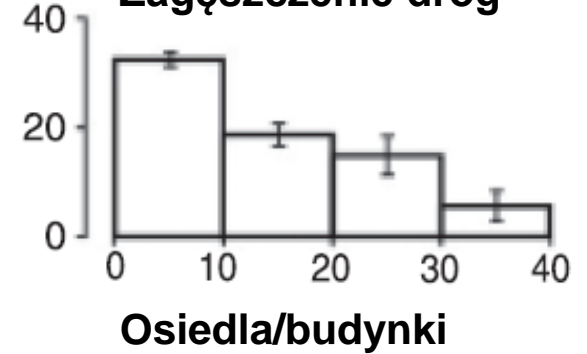

Prawdopodobieństwo występowania wilków (%)

Pokrywa leśna

Zagęszczenie dróg

Bariery dla przemieszczania się zwierząt

Bariery dla przemieszczania się dużych drapieżników

Kiedy element środowiska staje się barierą?

Jak oddziałuje bariera na zwierzęta?

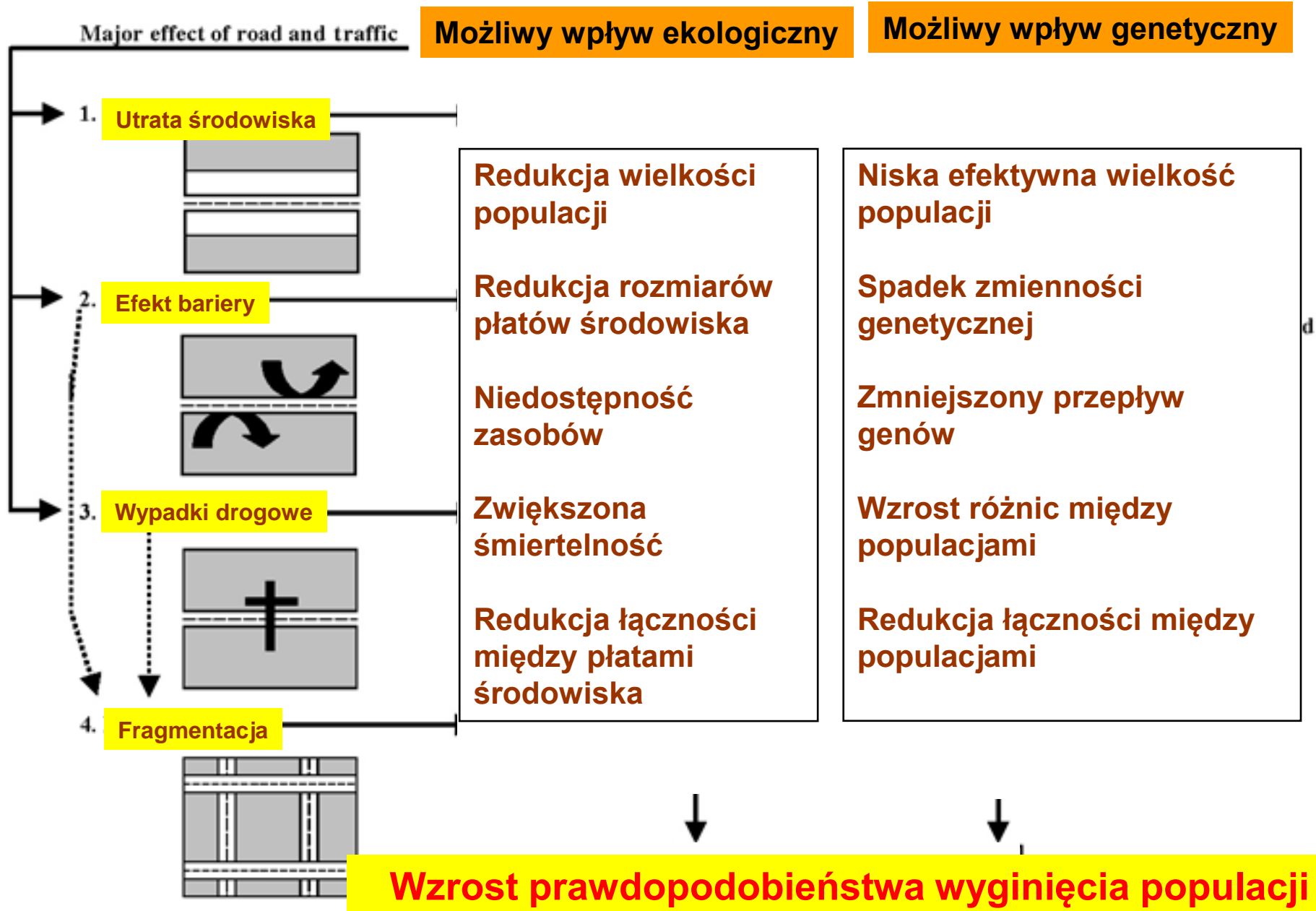
źródło: KORA

Fot. A. Książek

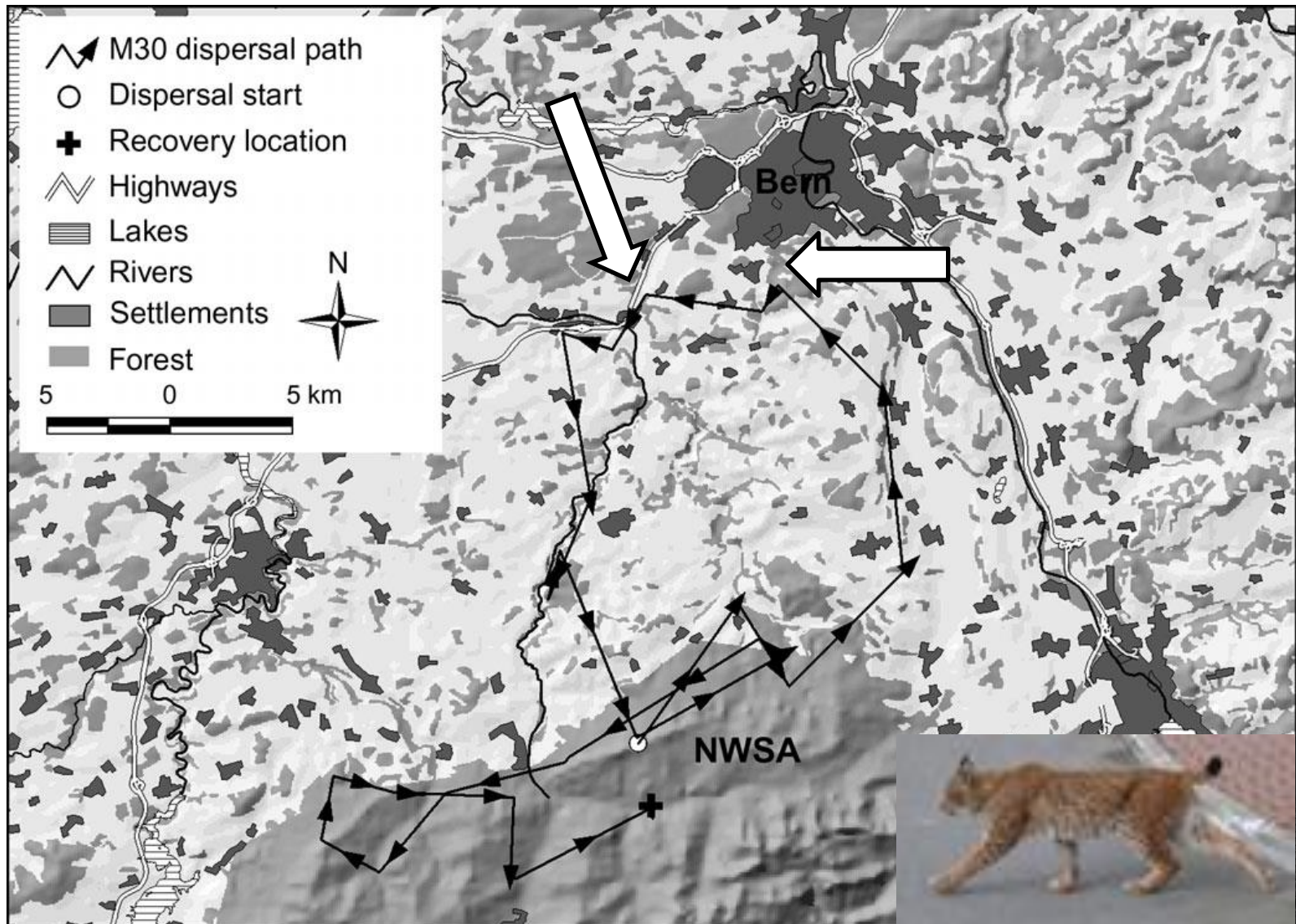

Wpływ infrastruktury drogowej na populacje zwierząt

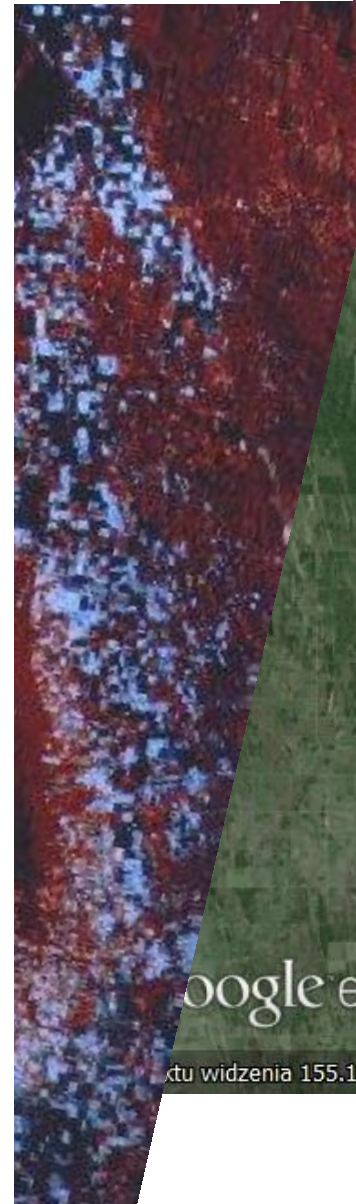
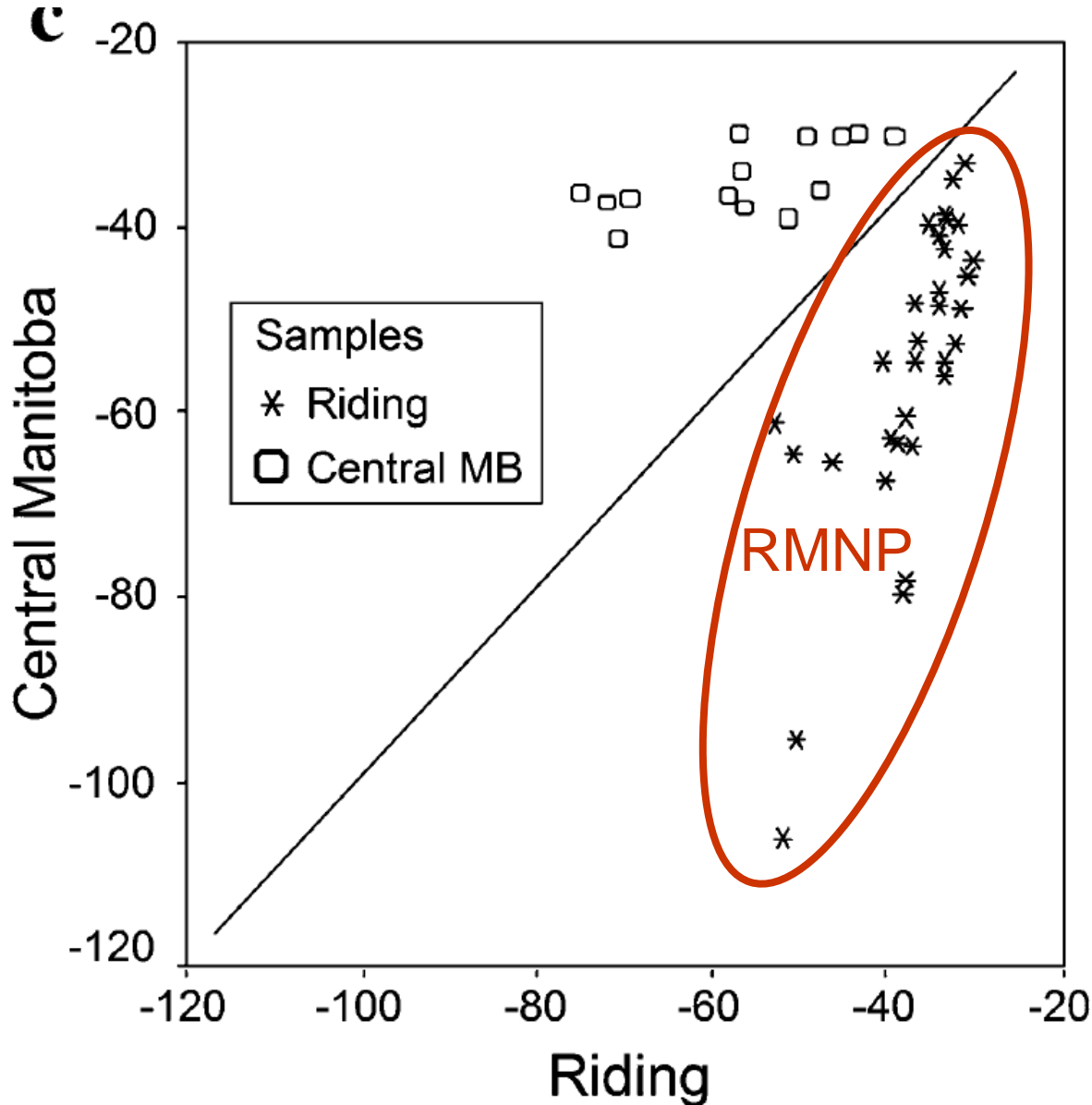

Fahrig (2002), Jaeger (2004), Balkenhol & Waits (2009)

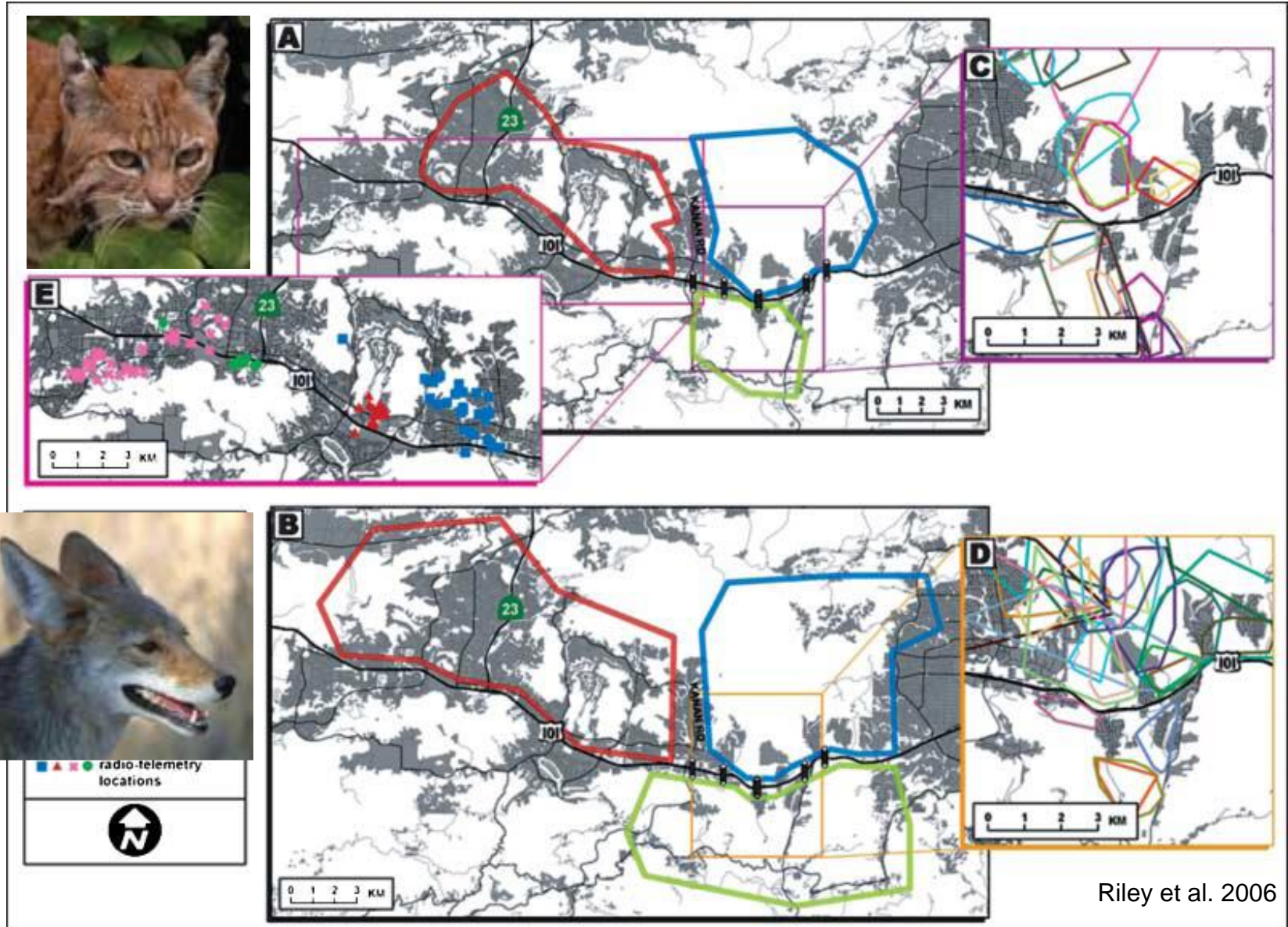
Bariery antropogeniczne dyspersji rysi w Szwajcarii

Zróżnicowanie genetyczne między populacją wilków w Riding Mountain National Park i Centralnej Manitoby, Kanada

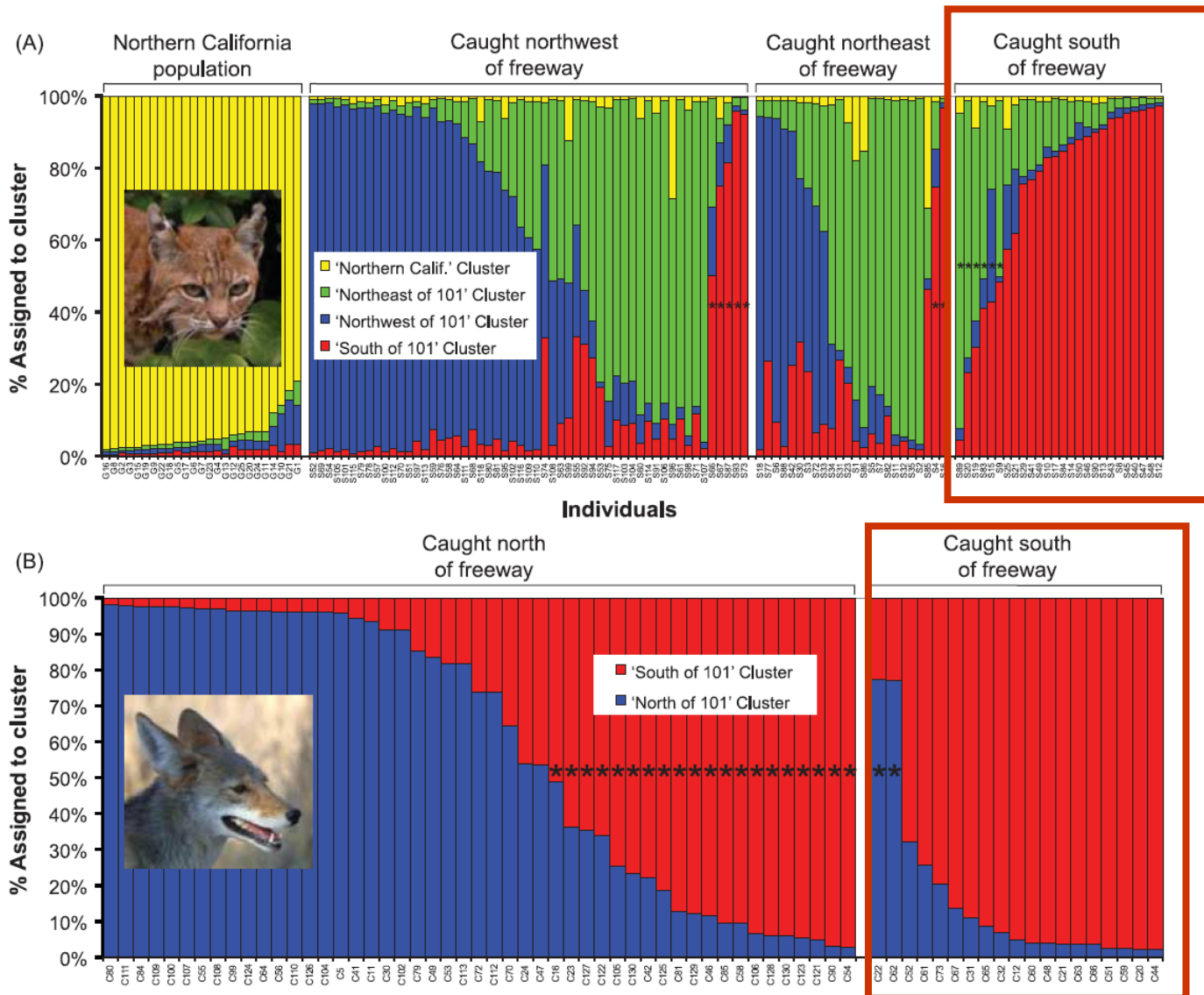

Wpływ autostrady na przemieszczanie się drapieżników: rysie rude i kojoty w USA

Zróżnicowanie genetyczne populacji rysi rudych i kojotów przedzielonych autostradą

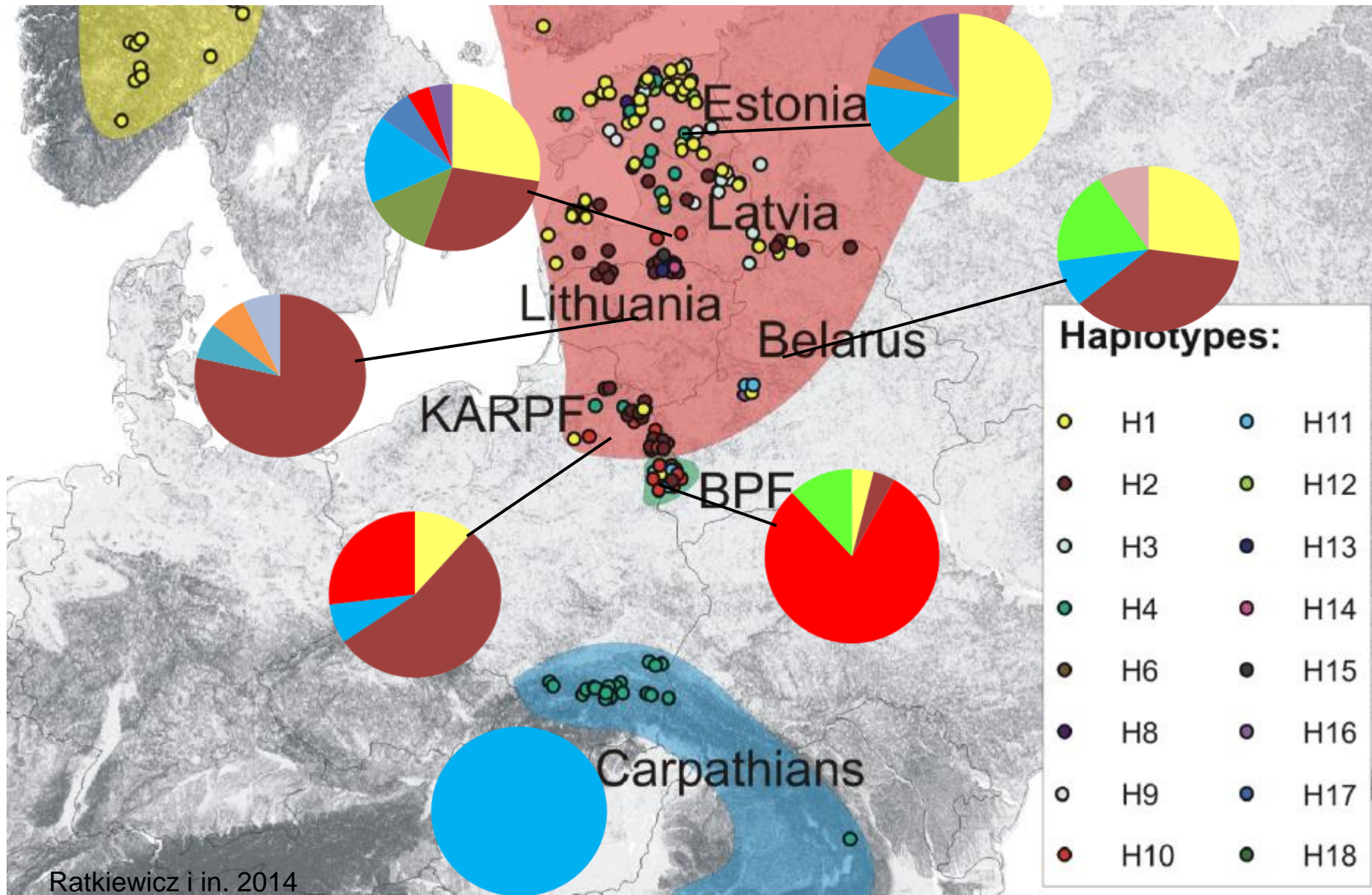

Wpływ fragmentacji środowiska na zmienność genetyczną rysi w Europie

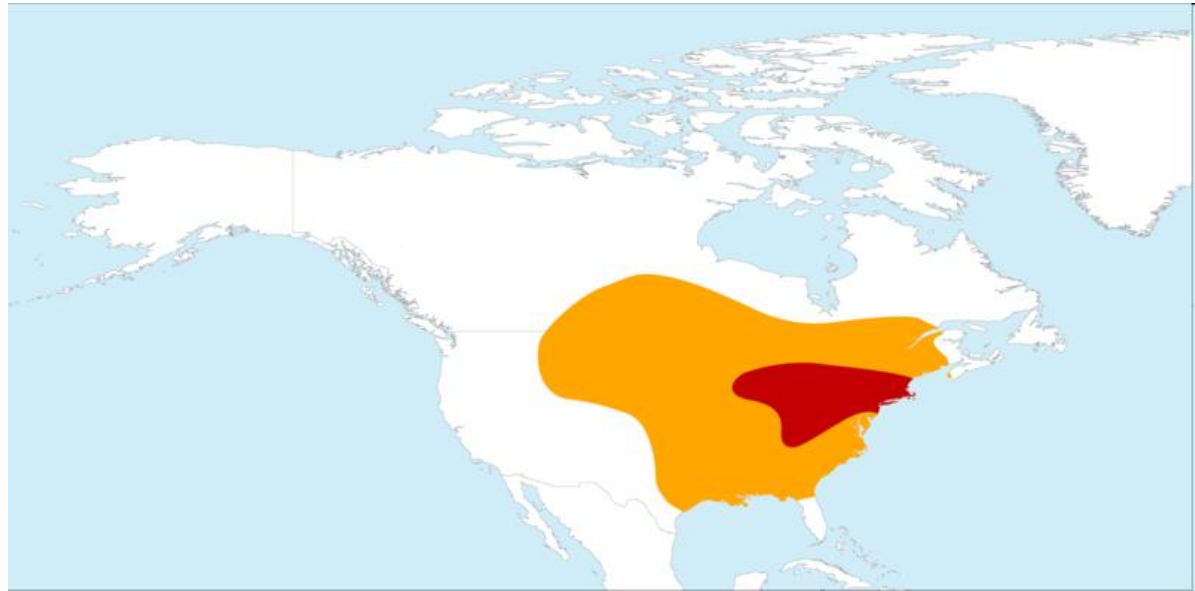
Wpływ fragmentacji środowiska na zmienność genetyczną rysi w Europie

Wpływ izolacji i niskiej liczebności populacji na jej trwałość i efektywną ochronę

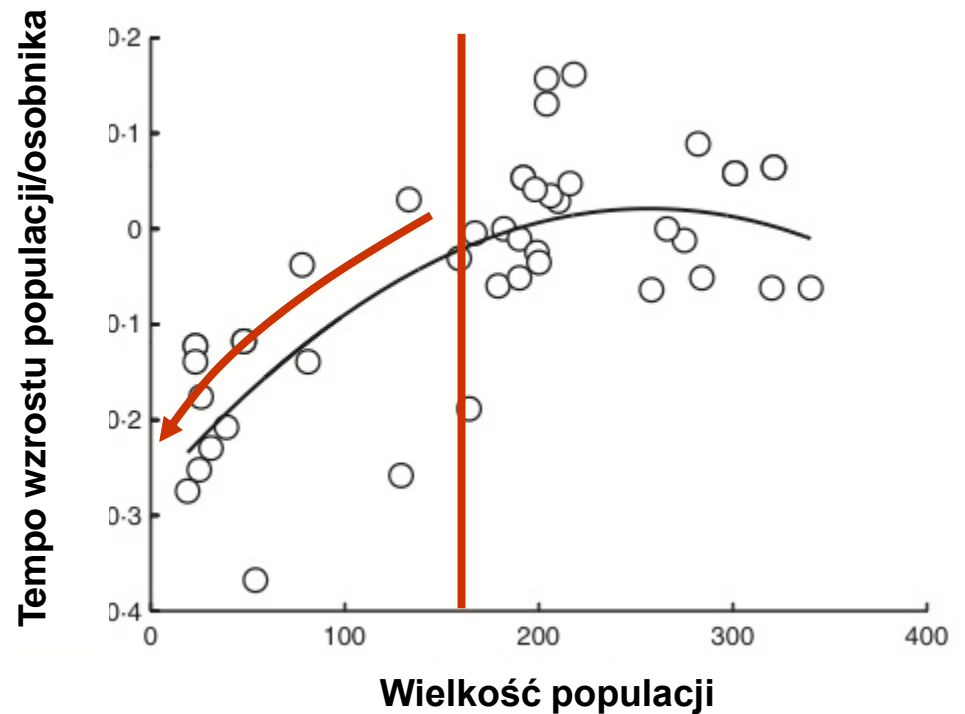
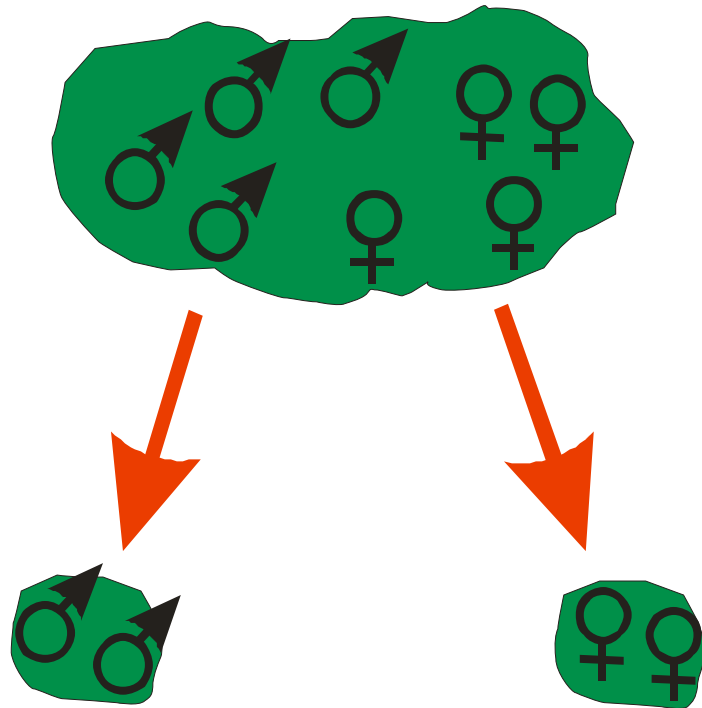
Historia wyginięcia gołębia wędrownego (*Ectopistes migratorius*)

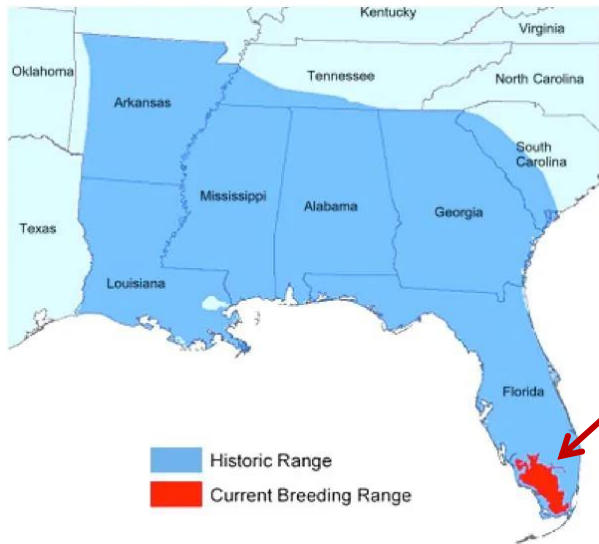
Efekt Alle'go w populacji świstaków

Świstak z Vancouver (*Marmota vancouverensis*)

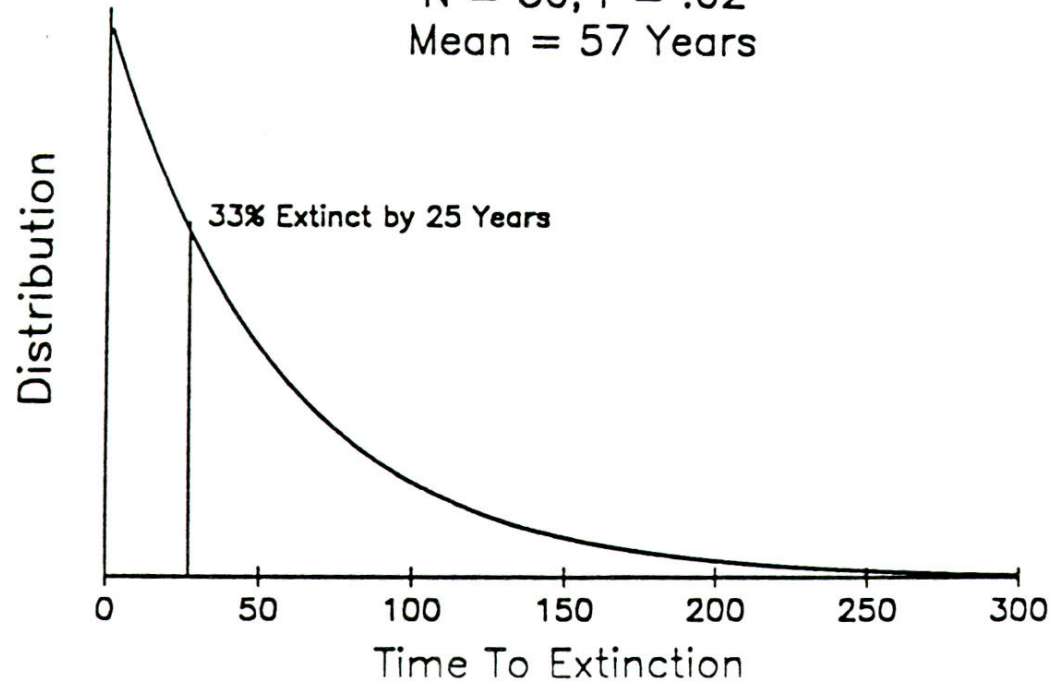

Analiza trwałości populacji pumy z Florydy

Spadek liczebności populacji do 50 osobników

Distribution of Time to Extinction
 $N = 50$, $r = .02$
Mean = 57 Years

**Populacja 50 osobników:
Średni przewidywany
czas istnienia – 57 lat**

Efekty inbrodu w dzikich populacjach drapieżników

Puma z Florydy:

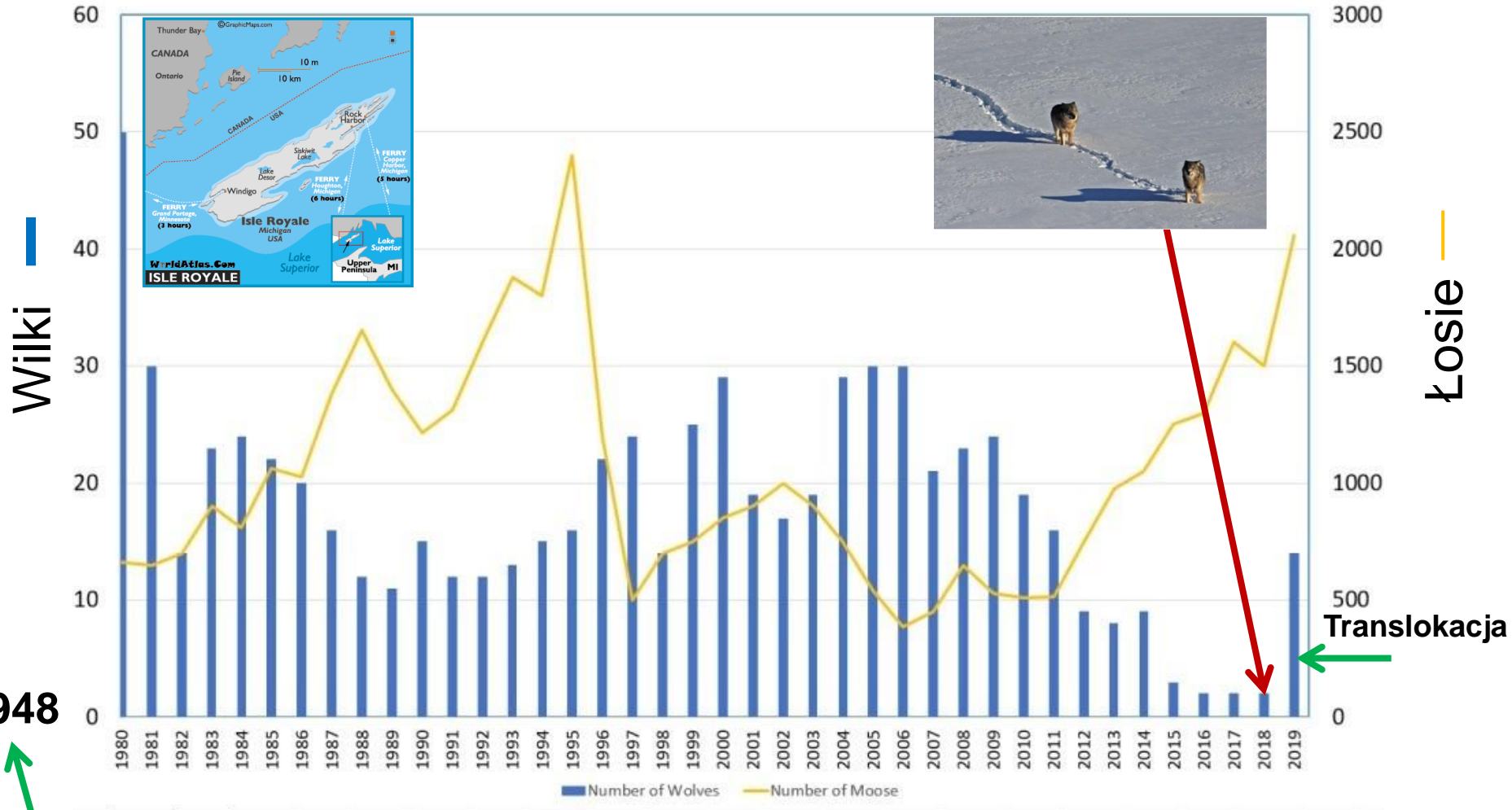
- Deformacje ogona
- Wnętrostwo
- Wady serca
- Zaburzenia reprodukcji

(prawie każdy osobnik miał przynajmniej 1 defekt)

Wyginięcie wilków na wyspie Royale

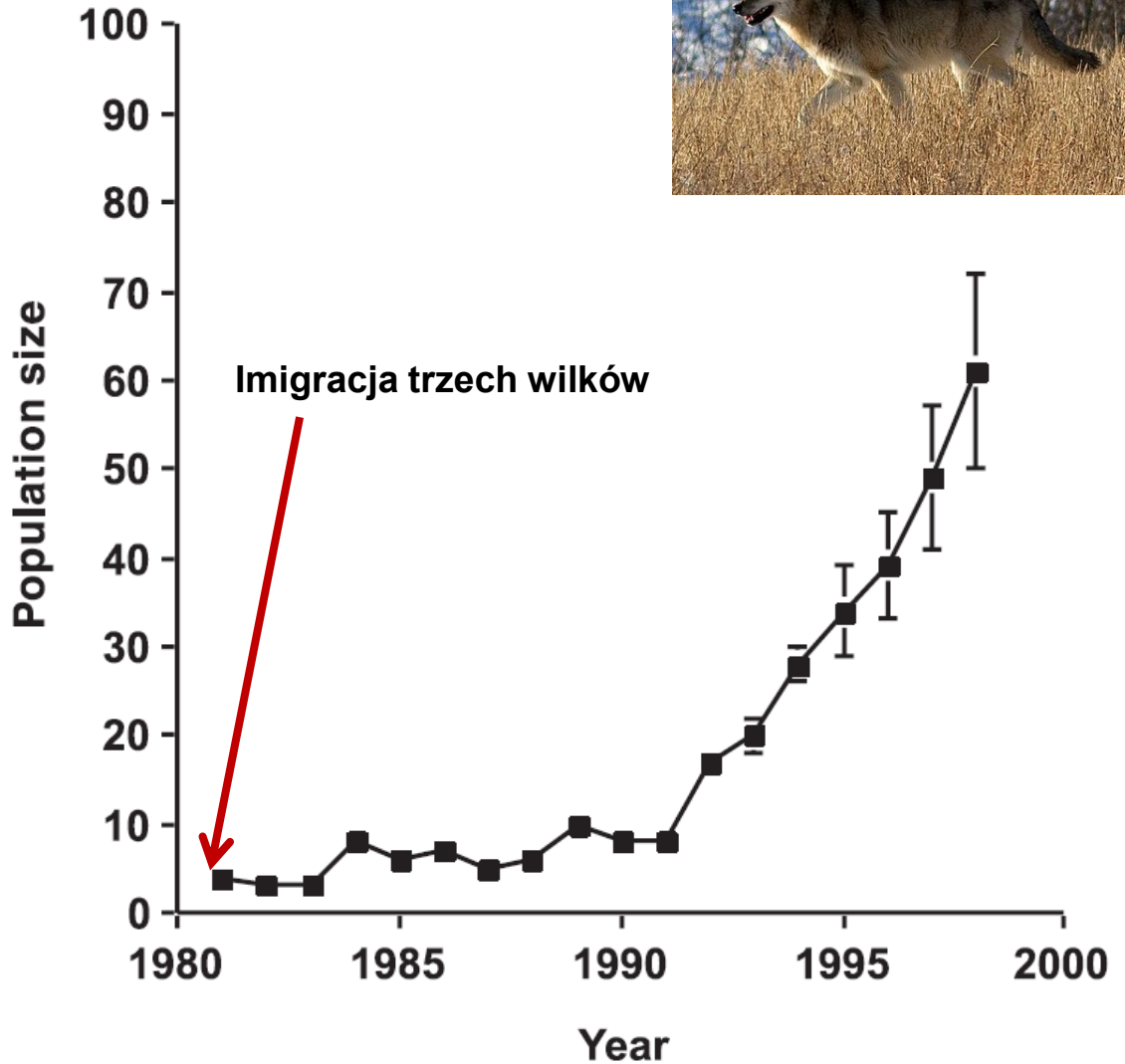
1948

Imigracja 2-3 osobników

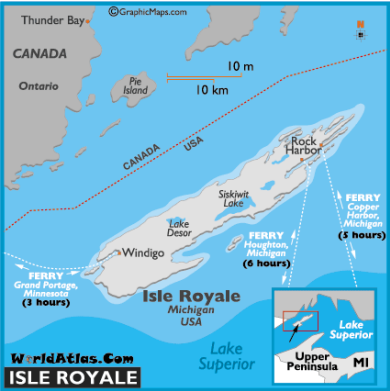
Romanski i in. 2020

Powrót wilków do Skandynawii – historia sukcesu?

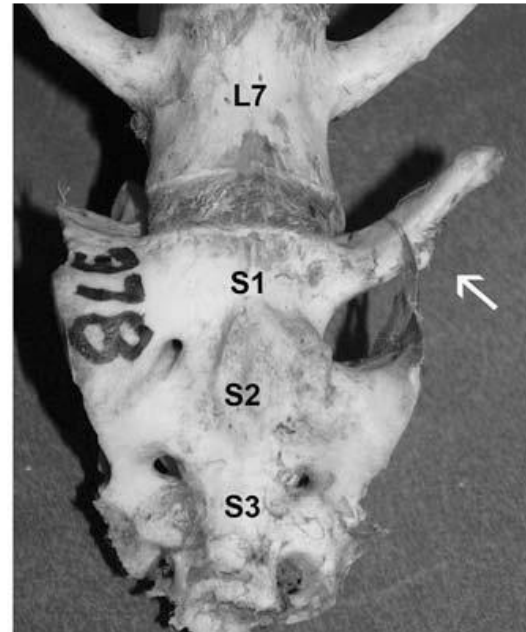
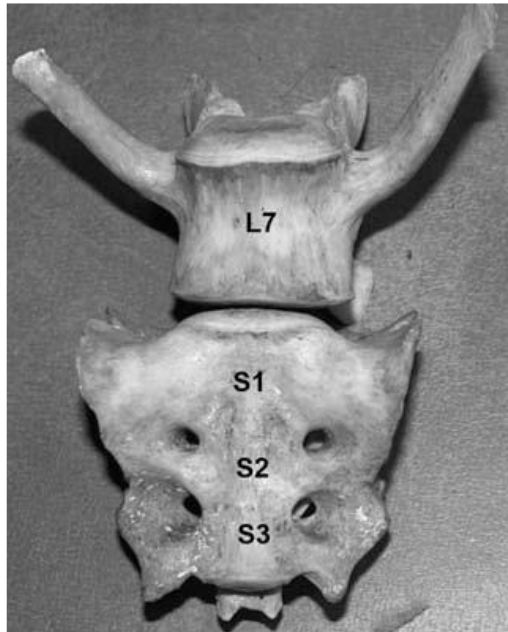
Efekty inbrodu w dzikich populacjach drapieżników

Wyspa Royale

Wrodzone deformacje kręgosłupa

60% osobników

10% osobników

Raikkonen et al. 2009

Raikkonen et al. 2005

Podsumowanie

- Fragmentacja środowiska redukuje wielkość lokalnych populacji
- Wzrost pokrywy leśnej zwiększa prawdopodobieństwo występowania dużych ssaków
- Fragmentacja środowiska wybitnie zmniejsza prawdopodobieństwo przemieszczania się zwierząt
- Oddziaływanie barier uwidacznia się na poziomie populacji (zmienność genetyczna)
- Ograniczenie zmienności genetycznej prowadzi do spadku zdrowotności populacji

Rola korytarzy ekologicznych

- Umożliwienie przemieszczania się zwierząt pomiędzy odizolowanymi populacjami (wzmocnienie istniejących populacji)
- Kolonizacja nowych, niezamieszkaných dotąd obszarów (poszerzenie zasięgu występowania)
- **Utworzenie efektywnie działających meta-populacji zwierząt**
- Ukierunkowanie działań związanych z minimalizacją wpływu infrastruktury drogowej na ciągłość ekologiczną
- Narzędzie pomocne w planowaniu zagospodarowania przestrzennego uwzględniającego potrzeby efektywnej ochrony przyrody

Korytarze ekologiczne w Karkonoskim Parku Narodowym

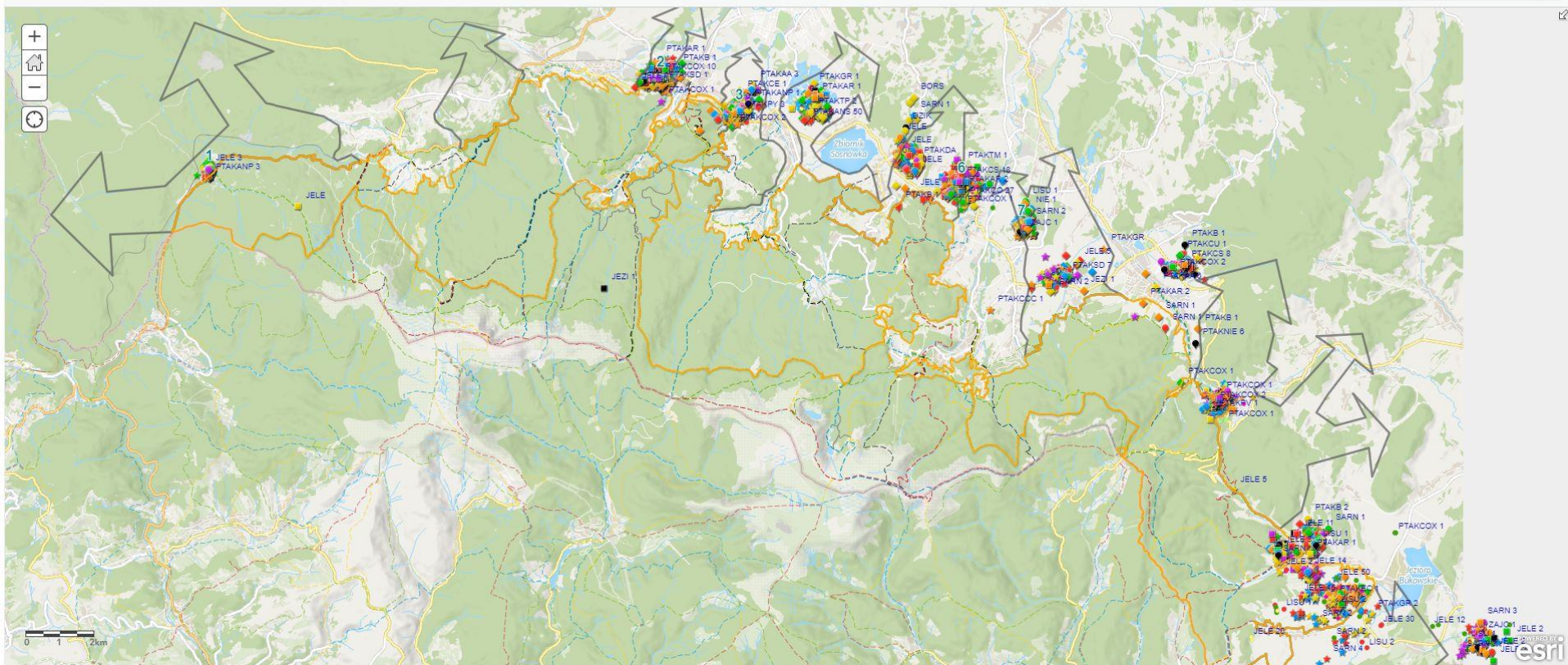
Start ▾ Obserwacje pkt-Collector online ✎

Nowa mapa ▾ Monika ▾

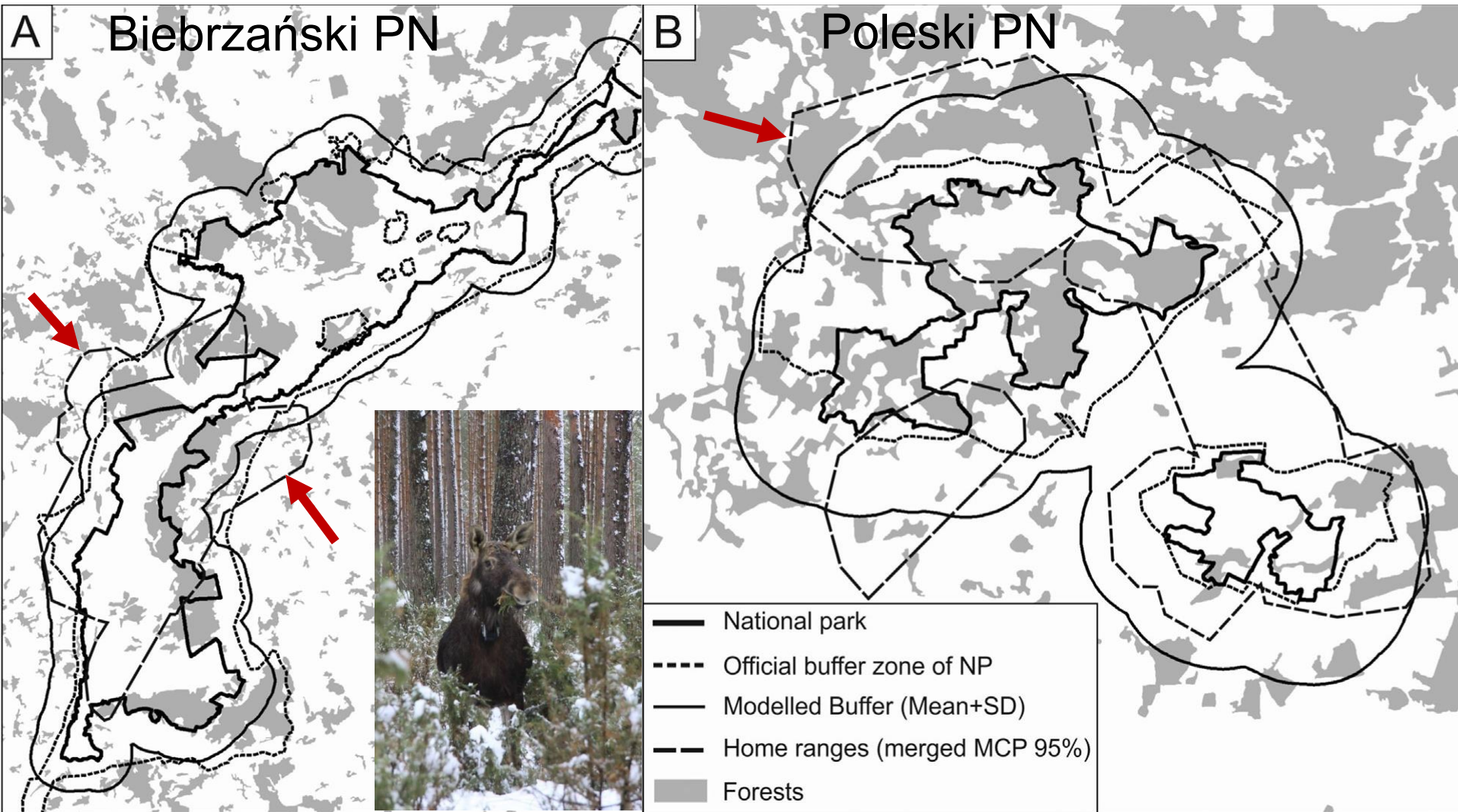
Szczegóły Dodaj ▾ Edytuj Mapa bazowa Analiza

Zapisz ▾ Udostępnij Drukuj ▾ Zmierz Zakładki

Znajdź adres lub miejsce

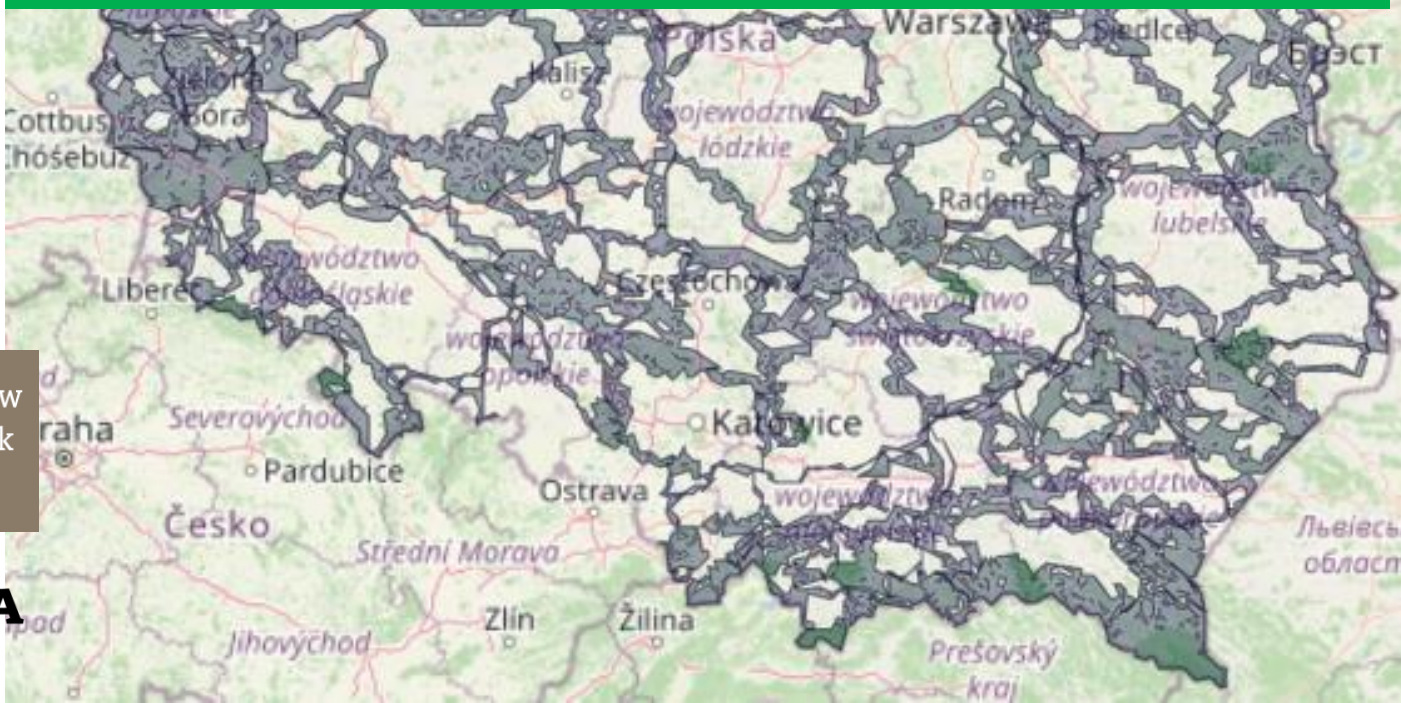
Możliwa presja łowiecka na łosie w parkach narodowych

Projekt korytarzy ekologicznych w Polsce (2012)

Wciąż brak umocowania prawnego!

Dziękuję za uwagę

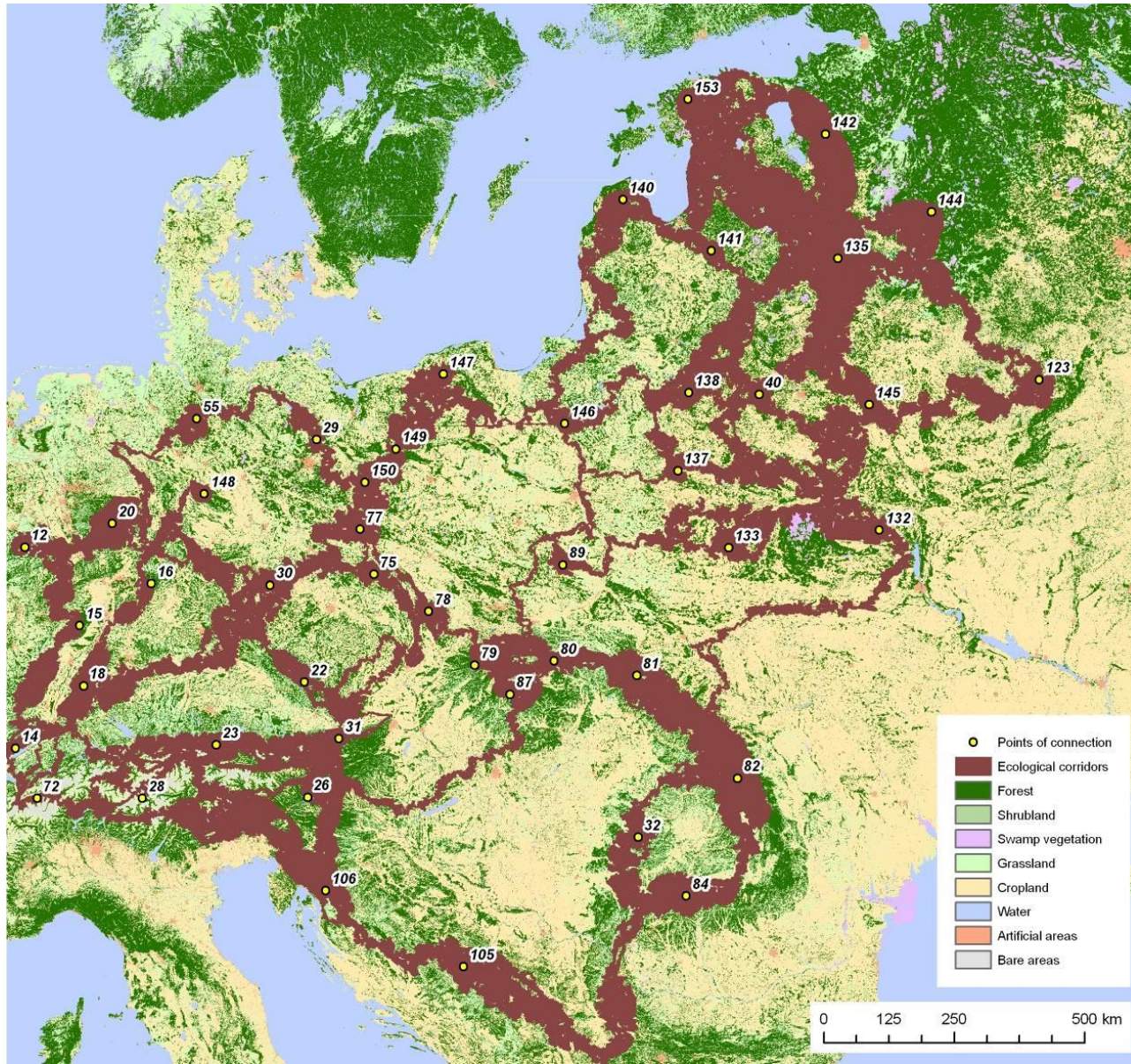
Instytut Biologii Ssaków
Polskiej Akademii Nauk
Białowieża

PRACOWNIA
na rzecz Wszystkich Istot

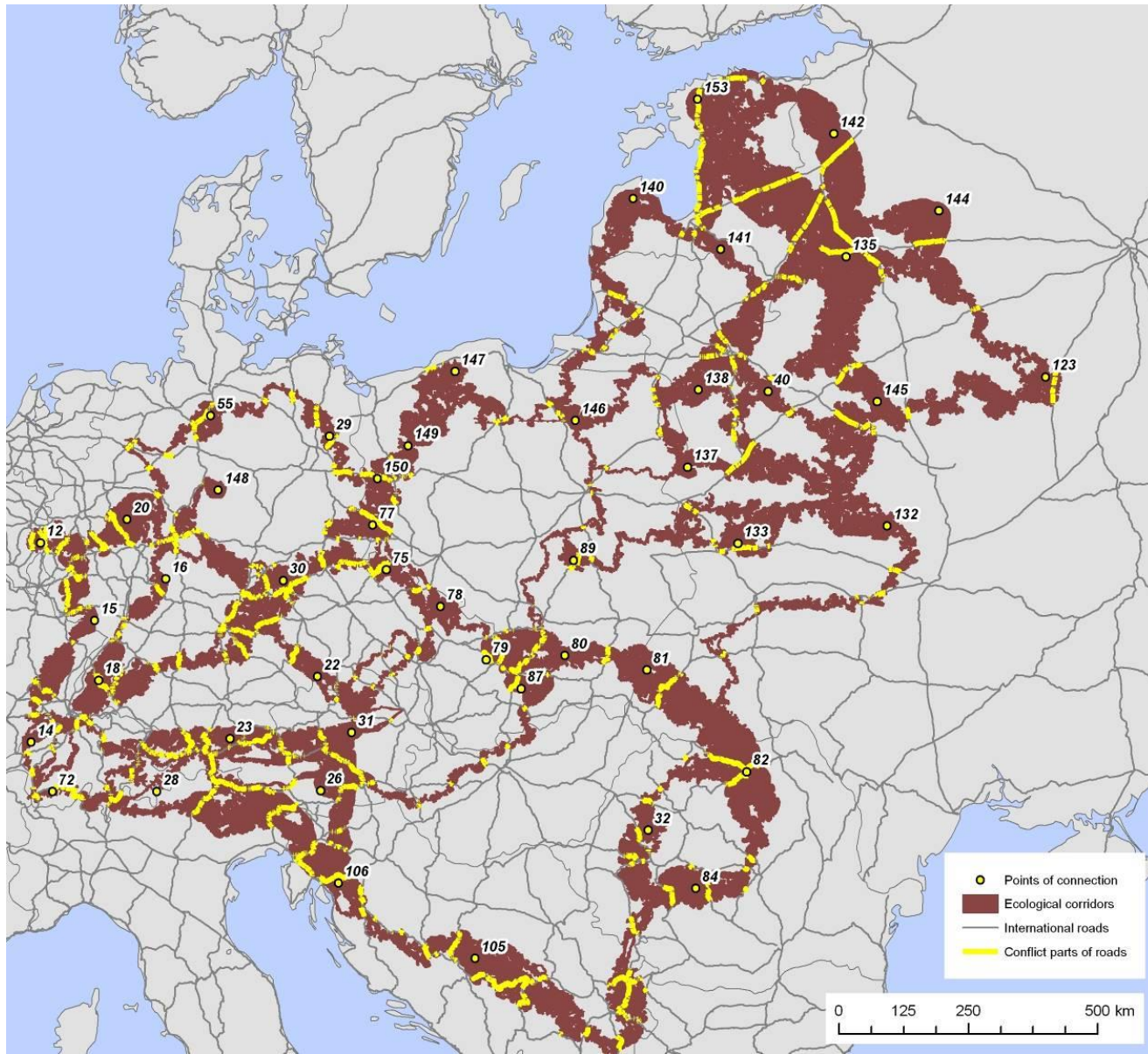

Trans-European Wildlife Network (TEWN)

Trans-European Wildlife Network (TEWN)

konflikty z infrastrukturą

Sieć ekologiczna na podstawie modelowania LCP

